

بېخه او ټولنه

Ketabton.com

۱۳۹۸

رائولونوکی : واحدالله؛ پاڅون؛

لړليک

- ۱ لومړی څپرکی -----
- ۱ بنځه څوک ده -----
- ۲ بنځه الله د څه لپاره پيدا کړې ده -----
- ۳ د بنځې په اړه د پوهانو او څېړونکيو نظر -----
- ۴ دوهم څپرکی -----
- ۴ بنځه د تاريخ په بيلابيلو پړاوونو کې -----
- ۵ په يونان کې -----
- ۵ اوسني دورې -----
- ۵ په روم کې -----
- ۶ په مصر کې -----
- ۶ په هند کې -----
- ۷ د عربو په جاهليت کې -----
- ۸ په امريکا کې -----
- ۹ په فرانسه کې -----
- ۱۰ په نورو اروپا کې -----
- ۱۰ درېم څپرکی -----
- ۱۰ بنځه په بېلا بېلو مذهبونو کې -----
- ۱۰ په يهوديت کې -----
- ۱۰ په مسيحيت کې -----
- ۱۱ بنځه په اسلام کې -----
- ۱۲ په اسلام کې د بنځو مقام -----
- ۱۳ د بنځو اوچت مقام قرانکریم په رڼا کې -----
- ۱۴ د بنځو اوچت مقام د نبوي احاديثو په رڼا کې -----
- ۱۶ د بنځې حقوق په اسلام کې -----
- ۱۶ اقتصادي حقوق -----

سیاسي حقوق	۱۷
ټولنيز حقوق	۱۷
د زده کړی حق	۱۷
د کار کولو حق	۱۹
پر خاوند د بنځي حقوق	۱۹
مادي حقوق	۱۹
د مهر حق	۲۱
د نفقي حق	۲۱
معنوي حقوق	۲۱
بڼه چلند	۲۱
د بنځي د حيثيت او شرافت خونديتوب	۲۱
د ميرمنې د جنسي غريزي پوره کول	۲۱
د دين تعليم او عبادت ته هڅول	۲۱
د بنځو د وړو تيروتنو سترگي پټول	۲۱
له نا مشروع وهلو څخه ځان ساتل	۲۱
د بنځي د عيونه او رازونه پټول	۲۱
د خپلې مېرمنې په اړه نیک نظر درلودل	۲۲
په اسلام کې د نارينه او بنځي اړیکې	۲۲
څلورم څپرکی	۲۳
بڼه په افغانسان کې	۲۳
افغان ميرمني	۲۳
د افغان بڼو شورا	۲۶
د مجاهدينو او طالبانو دوره	۲۷
چادري	۲۷
21 پېړۍ	۲۹
سياست او کاري ځواک	۳۰

۳۱	د افغانستان ملي پوليسو بنځينه افسران
۳۲	زده کړې
۳۵	ورزش
۳۵	واده او پلارونه
۳۶	د بنځو حقوق په اساسي قانون
۳۶	د بنځو سياسي حقوق
۳۶	د بيان ازادۍ حق
۳۶	د انتخابېدلو او انتخابولو حق
۳۶	سياسي گونونو جوړولو حق
۳۶	د مدني ټولنو جوړولو حق
۳۶	سوله يزي مظاهري کولو حق
۳۷	د دولت څخه د پوښتني کولو حق
۳۷	صحي خدماتو ته د لاس رسي حق
۳۷	اقتصادي حقوق
۳۷	ټولنيز حقوق
۳۷	د تعليم حق
۳۸	د کار حق
۳۸	افغانه بنځه په تېرو ۱۰ کلونو کې
۳۹	پنځم څپرکي
۳۹	بنځه او تعليم
۳۹	د بنځو تعليم د اسلام له نظره
۴۱	د نجونو تعليم
۴۲	د بنځو د تعليم پر وړاندي ټولنيزي نظرونه
۴۲	مخالف
۴۳	موافق
۴۳	د بنځو د زده کړې پر وړاندي ستونزي
۴۳	امنيتي ستونزي

- اقتصادي ستونزې ----- ۴۳
- اجتماعي ستونزې ----- ۴۴
- د بنځو پر وړاندې د اسلامي زده کړو ناسم پوهاوی ----- ۴۴
- محيطي ستونزې ----- ۴۴
- د والدينو له لوري مخه نيول ----- ۴۵
- د مکاتبو نه شتون ----- ۴۵
- بنځينه بنوونکو نه شتون ----- ۴۵
- د ادارې او استادانو نه پاملرنه ----- ۴۵
- لازمو اسانتياو کمښت ----- ۴۶
- شپږم څپرکی ----- ۴۶
- بنځه او کار ----- ۴۶
- په اسلام کې د بنځو د کار کولو حکم ----- ۴۶
- کومو لاملونو بنځه کار ته وتلو ته اړه کړله ----- ۴۸
- الف : د بنځې د کار گټې ----- ۴۸
- کار ته د بنځې د وتلو زيانونه ----- ۴۹
- اووم څپرکی ----- ۵۰
- بنځه او سياست ----- ۵۰
- په انتخاباتو کې د بنځو ونډه ----- ۵۱
- اتم څپرکی ----- ۵۱
- بنځه او ټولنه ----- ۵۱
- د بنځې مقام په ټولنه کې ----- ۵۲
- د بنځې رول په ټولنه کې ----- ۵۳
- لور که زوی ----- ۵۳
- افغانه نجلۍ، ټولنه او دهغې له ستونزو ډک ژوند ----- ۵۴
- افغانه نجلۍ او ټولنه ----- ۵۴
- افغانه نجلۍ او زدکړې ----- ۵۵
- افغانه نجلۍ او په ناخوښه توگه يې واده ----- ۵۵

- افغانه نجلۍ او د هغې سره كورنۍ تاو تريخوالۍ ----- ۵۶
- په بدو كې وركړه ----- ۵۶
- بنځه په پښتنې ټولنه كې ----- ۵۷
- د بنځو حقوق څوك تر پښو لاندې كوي ----- ۵۸
- د اميدوارو مېرمنو سره بايد څنگه چلند وشي ----- ۶۱
- د بنځې او نارينه ترمن توپيرونه ----- ۶۳
- بيولوژيكي توپيرونه ----- ۶۳
- سيكلوژيكي توپيرونه ----- ۶۵
- فزيولوژيكي توپيرونه ----- ۶۵
- نهم څپر كې ----- ۶۶
- ناوړه دودونه ----- ۶۶
- ولور ----- ۶۶
- د بدل ودونه ----- ۶۷
- پايلي ----- ۶۷
- په بدو كې وركول ----- ۶۸
- پايلي ----- ۶۸
- د ملاتړ پيدا كولو په خاطر ودونه ----- ۶۸
- لسم څپر كې ----- ۶۹
- بنځه او تاوتریخوالی ----- ۶۹
- د تاوتریخوالی لاملونه ----- ۶۹
- د تاوتریخوالی ډولونه ----- ۷۰
- قزیکي تاوتریخوالی ----- ۷۰
- جنسي تاوتریخوالی ----- ۷۱
- ژبني او اروايي تاوتریخوالی ----- ۷۱
- ټولنيز تاوتریخوالی ----- ۷۱
- پايلي ----- ۷۱
- كورنۍ تاوتریخوالی او پر دماغويي اغيزې ----- ۷۱

- ۷۲ ----- یولسم څپرکی
- ۷۲ ----- د کور دپوالونه دچالپاره
- ۷۳ ----- مونږ په کومه پېړۍ کې اوسئږو
- ۷۴ ----- ماخذونه

دا کتاب زه خپل گران پلارجان ته دالی
کوم ، چې ماسره یې زیار ویستلی دی او
زه یې دې مقام ته رسولی يم .

سريزه

دا کتاب ما د يو احساس له مخې لپکلی دی ، زمونږه په ټولنه کې د ډېره وخته راهېسي د بنحو حقوق ، ونډې، او حيثيت د پښو لاندي شوي دي .

ما و غوښتل چې په دې اړه يو کتاب ولېکم ، که کومه سهوا خطاء له مانه شوي وي ماته راپه گوته کړی .

د دې کتاب ټول موضوعات د معتبرو کتابو څخه رانقل شوي دي .

بسم الله الرحمن الرحيم

لومړی څپرکی

بنځه څوک ده؟

بنځه چې مور وي، نو بنکار ده چې جنت ده بنځه
بنځه چې لور شي، نو ورپري دي رحمت ده بنځه
بنځه چې خور وي، نو نعمت دی ورو بي خوره مه شه
بنځه رونق د زندگي ده او زينت ده بنځه
بنځه ملاله ده ، نازوده ، ناهيده ده دوخت
بنځه ډگر د حماسو ده او عظمت ده بنځه
د ژوند پايښت ، د ژوند بقا ، د انسانيت فلسفه
په دي نړۍ كي ستره بيلگه د فطرت ده بنځه
بنځه هستي ، بنځه بنکلا ده، د تهذيب نښه ده
دانشه! ټوله مينه مينه ده الفت ده بنځه

دانش

د بښځې نوم د عربي له (نساء) څخه اخيستل شوی دی، چې د هغه شي په مانا دی چې په لیدو یې سړی شمیري. د بښځې یو بل نوم مینه او اغیزه ده، د انسان لومړنی بښونځی همده دی.

هر څه ځانته بښکلا لري، خو د بشر بښایست د هیڅ بښایست او بښکلا سره ورته نه دی. د الله عزوجل په دې بښایسته خلقت کښي، بښځه د بشري تاریخ په اوږدو کي، د بشريت تر ټولو مظلومه طبقه ده، لطيفه، نازکه او د احساس څښتنه پیده کړې ده.

جالبه ده! نن هغوی د بښځې د عزت او احترام خبري کوي چې د حیواناتو غوندي کار ځني اخلي؛ بي حجابه ئي ټولني ته وړاندي کوي، او د جنسي الي (Sex Machine) په سترگه ورته گوري او په رنگا رنگ ډرامو کي یې غولوي.

بښځي د اسلام تر ظهور وړاندي په عربو کي ژوندی بښي کړای شوي، تر هغه وړاندي بيا ورته د پخواني چین په قانون کي ذکر شوي وه چې بښځه د نړی پر مخ تر ټولو بي ارزښته موجود دی، روميانو ورته د نا اهله لقب ورکړی ؤ، او تر دې لا سپکه او حقيره گڼل کیده چې په پنځمه پيړی کي مسیحانو پر دې خبره بحث کاوه چې ایا بښځه د نارینه په څير روح لرونکی جسم دی او که نه؟

خو په اوومه ميلادي پيړی کي (۱۴۵۰ کاله مخکي) د اسلام د ظهور سره بښځي ته عزت او احترام ورکول شو، بښځه یې د نارینه اړتيا و بلله، هغه یې د ژوند په پرمختگ کي د نارینه سره شریکه کړه، او نارینه ته یې دا په ډاگه کړه چې بښځه که له یوې خوا د ټولني نیمه برخه ده خو له بلې خوا د خاوند لپاره ارام، ډاډ، خوښي او تسکين راوړونکې ده.

نارینه ئي په دې مامور کړ چې بښځي ستاسي لوی حمایت دی او د نارینه د کړیدو پر مهال یې د هغه لپاره امسا وبلل. الله په قران کریم کي فرمایي:

(هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ.)(سورة البقره: ۱۸۷)

ژباړه: (هغوی ستاسي جامه ده او تاسي د هغوی جامه یاست.)

بښځه د الله جل جلاله نرم خلقت دی.

د ماشوم لپاره فرشته ده

د خاوند لپاره لباس ده.

بښځه د سکون سمبول ده.

د عزت خاونده او د زانگو ستره استاده ده.

کوم چي نن په خپلو لاسونو د سبا امپراتور، عالم او يو لوی انسان زنگوي.

بښځه ...

کله چي لور وي، پلار ته د جنت دروازه خلاصوي. (حديث)

کله چي مېرمن سي نو د خاوند ايمان تکميلوي. (حديث)

او کله چي مور سي نو تر پېښو لاندي يي جنت پيدا کيږي. (حديث)

همدا هغه ستر اعزاز دی چي اسلام بښځي ته ۱۴۵۰ کاله مخکي عطاء کړی دی!

بښځه الله د څه لپاره پيدا کړي ده

په سورت بقره کي الله فرمائي: (انی جاعل فی الارض خلیفه)

ژباړه: (زه پيدا کونکی يم په ځمکه کي يو خلیفه) چي د الله احکام په سرزمین باندي خپاره کړي

بل ځای کي الله فرمائي: (ما نه دي پيدا کړي انسانان او پيريان مگر د خپل عبادت لپاره) (سورت) بل دا چي الله پاک بښځه د انسانیت د سلسلي د قايم ساتلو لپاره پيدا کړي ده، که بښځه نه وی دا سلسله مخه ته نشوی تلی، او سړی نه وی نو بيا هم دا سلسله مخه نه تله. الله فرمائي (هن لباس لکم وانتم لباس لهن) بښځه د سړي او د بښځي لپاره لباس دی (سورت بقره ۱۸۷)، بښځه او سړی يو جسم دی.

کله چي الله جل جلاله آدم عليه السلام پيدا کړ، جنت ته يي ولېږئ، په جنت کي يوازي گرځېدئ، الله جل جلاله دده عليه السلام د ارام او سکون لپاره بي بي حوا پيدا کړه، يو خو دا چي انسانیت دا سلسله راونه وي او بل دا چي د ادم عليه سلام سوکالي او ارام په کي وه.

الله په قرانکريم کي فرمائي: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً.)

ژباړه (ای خلقو ! وويريرئ له ربه خپله ! هغه (رب) چه پيدائئ كړئ تاسی له نفسه يوه نه او پيدائئ كړه له دی جوړه او خپاره (خواره) ئی كړل له دی دواړو څخه سړي (ډير) او بښځي (ډيرې)) (سورت نساء_ اول ایت)

الله په قرانكريم كې فرمائي: (هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ)

ژباړه: (الله پاک هغه ذات دی چې ، پيداكړي تاسو لره، د تاسو د نفسونو نه جوړي د دي لپاره چې تاسو ارام وكړئ د دي تر څنگ.) (اعراف_ ۱۸۹)

د بښځي پيدايبنت د الله لوی نعمت دی، كله چې سړی مزدوری ته لار شي نو چې كله سترى ستومانه كور ته راشي او خپله بي بي وگوري او ورسره كېني نو ارام شي.

د بښځي په اړه د پوهانو نظرونه:

د ځينو په فكر بښځي ته له سپورمى څخه بښكلا، د سمندر له موجونه څخه حركت، له ستوريو څخه ځلا، له لمر څخه تودوخه، له شبنمه څخه رطوبت ، له گلاب څخه رنگينى ، له شاتو څخه خوند او خوړوالى، د قمرى غږ او د پاك دامني حيا وركړئ شوي ده.

بښځه د كایناتو تر ټولو بښكلي او د راحت او هوساينې اوچته سرچينه ده، د انسان انسانيت همدې پوري تړلي دی، د شنه اسمان ستوري ده، نه موندل كيدونكى او بي بها گوهر دی، د محبت خزانه ده، د بنايست او د محبت سپېلتيا ده، د رويه گل وړمه ، د بي قراره نظر تسكين، د ژوندانه ملكه، د پسرلي بدن، د حيا څادر، د لويى زيرمه، د درد دارو، او داسې راپنځيدلى پيداوېنت دی چې په واند او تصوير كې يې سړي ته ټوله نړى بښكاري. (پيكر)

د نادرشاه وينا ده: ماته په بښځه او گل كې توپير نه ليدل كړي.

چارلس ډاكټروايي: په كایناتو كې تر بښځي خوړ او نازكه شى بل نه شته، او تر ټولو نه خوړه او بښكلي مينه د بښځي مينه وي.

بښځه د سمندر په شان ده، چې د ډېر کوچني فشار په وړاندې طاقت نه شي كولاى، خو ډېر درانده بارونه وړي. (رايموس نيس) جنسي لارښود او لوڅ رازونه (۴صفحه)

بنځه هغه غوټی ده، چې د غونچې په وخت کې د خوبښودو وړ ده، د غورېدو په وخت کې د مینې او محبت وړ ده، او کله یې چې گلان مړاوي شي د درناوي وړ ده . (اره تسن)

ای بنځي ! ته هغه څوک یې چې غواړم خپل ټول شته ستا په پښو کې کېږدم . (شکسپیر)

بنځه د میاشتي په شان ده، چې پاس په آسمان کې په خپلواک ډول گرځي او هر ځای ته چې ځي طبیعت ته خپله روښنایي وربښي . (پوشکین)

که نر سترگه ده، نو بنځه یې بینایي ده، او که نر گل دی، نو بنځه یې بوی دی . (سقراط)

بنځه هېڅکله نه وایي، چې له تاسره مینه لرم، کله چې له تا پوښتنه وکړي، له ما سره مینه لري ، نو پوه شه، چې په زړه کې یې ځای لري . (لارو شفوکو)

په کوم کور کې چې بنځه نه وي، هلته د نېکمرغی پرېښته قدم نه ږدي . (اسکندر کبیر)

سړي د شهوت په سوچ ویده کېږي او بنځي د مینې په خیال را وینښېږي . (آل آل تنیسون)

که نر او بنځه یو ډول روزل کېدی، نو ځواک به یې یو شان و . (مونټسکیو)

که بنځي د ټولني قوانین تر پښولاندې کوي، پروا نه شته، ځکه چې دا قوانین ترانو لیکلي دي . (مونتن)
په نړۍ کې دوه شیان ښکلي دي : بنځه او گل . (مالرب)

ښه بنځه هغه کلکه امسا ده، چې مېړه د ژوندانه په کرلېچونو کې تکیا پرې وکړي او په بدمرغی او بېوزلی کې یې له مینې او غمخوری نه ډاډ تر لاسه کړي . (اسمايلز)

ماخذونه:

جنسي لارښود او لوڅ رازونه (۳ صفحه)

تعليم الاسلام ويب- بڼځه څوک ده

جنسي لارښود او لوڅ رازونه (۴ صفحه)

دوهم څپرکی**بڼځه د تاریخ په بیلابیلو پړاوونو کې:**

مخکې له دې چې د اسلام په رڼا کې د بڼځې مقام تشریح کړو، لږ به (د اسلام څخه مخکې) د بڼځې مقام او حیثیت مطالعه کړو.

په یونان کې

په پخوانیو قومونو کې یونان پرمختللی قوم و، مگر په دې قوم کې بڼځې هیڅ حیثیت درلود.

په یونان کې به بڼځه د انساني ټولو بدبختیو بڼځه ګڼلې شوه، د یونانیانو په نظر کې بڼځه د ټیټې پورې مخلوق و.

د تهذیب او کار له پرمختګ سره بڼځې هم لږ پرمختګ وکړ، مگر ورو ورو په یونانیانو کې بیا شهوت غلبه وکړله په دې وخت کې بدلونو بڼځو دومره پرمختګ وکړ چې په انساني تاریخ کې ساری نه لري او د هر فن خاوندان به له دوی څخه راتاوو.

په یونان کې بڼځه پالنې او د بڼځه ذوق دومره غلبه وکړله چې بلکل خپل ځان ورځنې هیر شو، لویو فیلسوفانو او پوهانو به زنا څه عیب نه بلله، نکاح پکې غیر ضروري وګڼل شوه، له نکاح څخه پرته یو ځای کیدل څه د شرم خبره نه وه، د کام دیوي لمانځنه په ټول یونان کې رواج شوه (کام دیوي د دیوتا بڼځه وه، مگر بیایې هم له نورو دیوتاګانو سره آشنایې درلوده، او د هغې په دربار کې د هر چا غوښتنې پوره کیدلې تر دې چې حرامې کیوېد پیدا شو او بیا دې قوم دینته د معبود درجه ورکړله) فاحشه خانې پر عبادتخانو بدلې شوې، د نکاح اهمیت له منځه لاړ، په همدې ترتیب بڼځې خپل اصالت له لاسه ورکړ.

په یونان کې به بڼځې د څارویو او نورو ملکیتونو په څیر پلورل کیدلې، د یونانیانو یو استازی وايي چې مورن لوڅې بڼځې د خوند او صادقي او مهربانه بڼځې د جسم د نورو غوښتنو د تامین لپاره غوره کوو.

اوسني دوري

په تيرو لسيزو کې، په يوناني ټولنه کې د بښځو موقف په ډراماتيک ډول بدلون موندلی دی. افریس پيټريډو په يونان کې لومړی بښځينه وکیل وه؛ په 1925 کې هغې د ايتینس بار ټولني سره يوځای شو. په 1955 کې، بښځې لومړنۍ اجازه درلوده چې په يونان کې قاضيان شي. په 1983 کې، د کورنۍ نوی قانون تصویب شو، کوم چې د جنډر مساوات په واده کې ورکړ شوی.

په روم کې

په روم کې بښځو ته د څاروي په سترگو کتلې شول، دلته د لور کچ يوي غونډې فيصله وکړله چې بښځه ناولی حيوان دی چې نه کرامت لري، نه عزت او نه درنښت د هغوی سپک ساتل پکار دي او خدمت لپاره يې استعمالوی.

دلته سړی د بښځو بادارو، په خپلو بښځو او اولادونو يې پوره مالکانه حقوق درلودل، آن په ځينو حالاتو کې يې د هغوی د وژلو اختيارات هم درلودل خو کله چې په روم کې عملي مدنيت خپور شو نو بښځو هم څه دمه وکړه، اوس هم پردې دود ونه او فاحشه خانې وې مگر عفت او پاکي ته په درنه سترگه کتل.

يو ځل يو رومي سناتور د خپلې لور په مخکې خپله بښځه بښکل کړله د ده دا کار د ملي اخلاقو سپکاوی وگڼل شو او په ملي شوره کې پرې د ملامتي غږ وشو مگر د غربي او شوقي تهذيب او تمدن له پرمختگ سره د رومي قوم په افکارو کې هم د بښځو په هکله بدلون راغی او ورو ورو د نکاح او طلاق په قوانينو کې دومره تغير راغی چې حالات بلکل سرچپه شول. بښځو به خاندانو ته پورونه ورکول، خاوندان به د بښځو مرثيان وو، په وړه خبره هم طلاق ورکول کيده، په دې دور کې به بښځو پرله پسې ميرونه کول.

آزاده عشق بازي څه د شرم او عيب خبره نه وه، بښځو او نرانو به يو ځای او لوڅ لامبل. بښځو خو انساني حقوق بلکل نه لرل، حتی د روم رسمي قانون هم بښځه نا امله بلله، او د اهلبيت د نه درلودلو په اسبابو کې يې بښځه توب هم مهم لامل باله، يعني يوازي نارينه يې اهل بلل. بښځه او اسلام (۱۳-۱۴ صفحه)

په مصر کې

په مصر کې بښځو ځان د خاوندانو وينځي گڼلي د هغوی خدمت به يې په دې ډول کاوه لکه چې وينځه د خپل بادار خدمت کوي ، هغوی هيڅ ډول آزادي نه درلودله او خاوندان د هغوی معبودان گڼلي شول .

په مصر کې يو وخت د شهوت جذبه دې حد ته رسېدلې وه چې د مصر فرعون به هلکان وژل او نجونې به يې د خپل خدمت او د خپل شهوت د پوره کولو لپاره ژوندی پرېښودلي .

الله ج پر بني اسرائيلو د احسان په ډول د دې واقعي يادونه څو ځلي کړې ده الله فرمايي : (و انجيناکم من آل فرعون يسومونکم سوء العذاب يذبحون ابناءکم و يستحيون نسائکم) (سورت بقره ۴۹ ايت)

ژباړه: (او ياد کړئ هغه وخت چې خلاص مو کړئ د فرعون له خلکو څخه چې در رسولو به يې تاسې ته لوی عذاب ، ذبحه کول به يې ستاسې زامن ژوندی به يې پرېښودلي ستاسو بښځي) په مصر کې د بښځو رول په ټول تاريخ کې بدلون راوړی دی .

په مصر کې بښځي خورا بېوزلي دي، په 2013 کې، مصر د بښځو لپاره د عربي نړۍ ترټولو بدترين هيواد گڼل شوی.

په هند کې

په هند کې هم د بښځو هغه حال و کوم چې په روم او يونان کې و .

دلته به کله سړيو د بښځو عبادت کاوه او کله به بښځو د سړيو عبادت کاوه ، فاحشه خانې په عبادتخانو بدلې شولي . په هند کې د بښځو پر مخ د تعليم دروازي وتړل شوې او داسې په سپکه سترگه به ورته کتل کېدل چې له بښځو سره اړيکو لرونکيو کسانو لپاره يې د نجات او خلاصون دروازي تړلي وي، د هندوانو پندارانو داسې ويل چې انسان نشي کولای چې علم حاصل کړي تر څو چې له خپل کورنۍ سره اړيکي پرې نه کړي .

په سند (د پخواني هند په يوه برخه) کې له اسلام څخه د مخه بښځه بلکل بې عزته وې کله به يې چې مېړه مړ شو او سوځاوه به يې دا يې هم ورسره سوځوله ، که دې به انکار وکړ رټل کېدله ، بد اخلاقه به گڼل کېدله ، هرچا به ورته د غدارې او بې وفا په سترگه کتل، او بيا به ورسره هيچا نکاح نه کوله، او د همېش لپاره به له خاوند او زوجيت څخه بې برخي وه ، زنا په عام رواج وه .

د نکاح او کورنۍ ستومانتیا هېچا پر اوږه نه اخیستله اوس هم په هند کې بښځه د ټولني سپکه او ذليله برخه ده، هيڅوک ورته د قدر په سترگه نه گوري ، په مختلفو پلمو وژل کيږي .

د هند پارلمان ته د يو ورسپارل شوي سند له مخې د ۱۹۸۸-۱۹۹۱ ميلادي کلونو تر منځه په هند کې (۱۵۸۹۱) بښځې د واده د جهيز د نشتوالي له کبله وژل شوي دي او يايې دخلکو د پيغور پر اساس ځان وژلی دی .

وگورئ چې د واده د جهيز د نشتوالي په معمولي وړه خبره څومره بښځې وژل شوي دي دا دی مساوات ؟ دا دی د بښځو حقوق او آزادي ، اوس هم د پخواني جاهليت په څير په هند کې د نويو انجونو د وژلو لړۍ بڼه توده روانه ده .

او په بېلا بېلا پلمو هر کال زرگونه بښځې ځانونه وژني د نوای وقت ورځپاڼې د ۱۹۹۹ کال گڼې د يو خبر له مخې ، تيره ورځ جهيز د نشتوالي له کبله په هند کې د يوې کورنۍ ۱۷ پېغلو يو ځای او په يوه ورځ ځان وواژه .

د عربو په جاهليت کې

په عربو کې له اسلام څخه وړاندې د جاهليت په زمانه کې، چې د چا په کور کې به انجلۍ وشوه هغه به يې ژوندۍ بښخواله ، د لور په پيدا کېدلو به شرمېدل ، د چا په کور کې به انجلۍ پيدا شوله هغه ورځ به په کور قيامت وو، د دوی د دې باطلې عقيدې د له منځه وړلو په غرض الله ج فرمايي : (الله ملک السموات والارض يخلق مايشاء يجعل من يشاء عقيما انه عليما قديرا)

ژباړه: (الله لره دی حکومت په اسمانو کې او په ځمکه کې، پيدا کوي څه چې و غواړي ، بخښي چاته چې و غواړي، لوني ورکوي چاته و غواړي، زامن ورکوي چاته چې و غواړي، جوړه زامن او لوني ورکوي چاته چې و غواړي، بېشکه خدای ج پوه او قادر دی پر هر څه .)

دلته الله ج لومړی یاد د انجونو وکړ او هلکان يې وروسته ذکر کړي معارف القران د قرطبي په حواله د واثله بن اسقع قول راوړی چې د کومې بښځې له گېډې څخه لومړی لور پيدا شي هغه مبارکه وي .

الله ج فرمايي ، چې د لور او زوی ورکول زما په اختيار کې دي، تاسو په هر حال شاکرگذار اوسئ ، او د لور په زېږېدلو مه حفه کېږئ .

په جاهليت کي په بڻخو داسي ظلم ڪېده چي حتى هغوي ته انسان په سترگه نه کتل ڪېدل ، هغه وخت به بڻخولوڅ او بريند د بيت الله طواف ڪاوه .

بريند گرڇڀل د شرم خبره نه وه ، د منافقينو د رئيس عبدالله اين ايي اين سلول شپڙ وينڃي وي چي ر هغوي لپاره يي سرايونه جوڙ ڪري وو ، او هغوي يي زنا ته اڀر ويستلي ، وهلي به يي او له هغوي څخه به يي دومره ڊبري پيسي وغوښتي چي هغوي به يي له ورکولو څخه عاجزي وي او نا چاره به وي چي بد ڪاري وکري .

هلته د هر رئيس همدا حال و ، بڻڪاره سرايونو به و او د بېرغ په څپر ٽوتي به پري زورندي وي هر چا به پيژندل چي دا د زنا او بد ڪاري ځايونه دي .

د مېلمنو لپاره به د قدر، درناوي او احترام په غرض انجوني وروړاندي ڪولي، چي زنا به يي ورسره ڪوله.

لنډه دا چي په جاهليت کي له بڻخو سره ظلم خپل وروستي پوري ته رسېدلي و، په عربو کي به انجلي دومره بده گڼل ڪېدله چي هغه به يي ژوندي بڻخوله، په هغوي کي بلکل عام رواج و او په دي به يي ويار ڪاوه ، د خسر او اوبني نوم له بڻڪنڃي څخه ڪم نه و، ڪله به چي چا ڪره لور پيدا شوه دومره به خفه و چي گويا غٽ غم پري راغلي دي، قران د دوي د دي جاهليت او ناوڙه عنعني حڪايت داسي ڪوي (و اذا بشر احدهم بالانثى ظلت و جهه مسودا و هو ڪظيم يتواري من القوم من سوء ما بشره ايمسكه على هون ام يدسه فى التراب الاساء مايحکمون) ژباړه: (او ڪله چي خبر ورکړاي شي يو تن د دغو ڪفارو ته په پيدا ڪېدلو لور نو وگرځي سورله قهره (خپل) د هغه خبر له ڪبله چي ده ته ورکړل شوي دي، ايا وساتي دي هغه (لور) سره د سپکوالي ڪه وي منڊي ژوندي په خاورو کي ، خبر اوسئ چي بد دي هغه چي حڪم ڪوي (دوي))

په امريکا کې

غربيانو بښځو ته ازادې او ترقي نده ورکړې ، بلکه هغوی ته يې ذلت ورکړ، هغوی يې کار ته اړ باسلي چې له نفقې او لگښت څخه يې خلاص شي .

د هغوی کوچنيان يې د هغوی له نظر او روزنې څخه محروم کړل، په سرايونو دوکانونو او رقص خانو کې ورځني کار اخلي لوڅ او له بي حيايي څخه ډک فلمونه يې ترينه ثبت کړل .

د سينماگانو په پردو کې يې هغه د حيوان په څير معرفي کړله ، د هغوی بنايست ، ځواني او ارزښتمن بدن يې له خاورو سره خاورې کړ او هغوی نا چاره دي چې د ځان لپاره د نفقې د حاصلولو په غرض شپه او ورځ پر يوه کړي او ځان ته نفقه پيدا کړي.

يو استاد چې په لوېديځه نړۍ کې يې ډير وخت اړولی و مور ته وويل کله چې ما غربي بښځو ته په اسلام کې د دوی حقوق بيان کړل ډيرو بښځو ژړل او فرياد يې کاوه چې کاش په ختيځ کې له مسلمانانو سره اوسېدلی او له دې گنده تمدن څخه لېرې وای .

حتی په لندن کې ان په يوولسمې پېړۍ کې هم بښځې پلورل کېدلې هغوی ته په هيڅ د تسلط حق نه و .

په فرانسه کې

که د اروپا تير پېښليک ته وگورو نو وينو چې هلته بښځه انسان نه گنل کېده ، په کال ۵۸۶ م کې فرانسه يانو له ډېر کرښې وروسته ايله بښځو ته دومره خدمت وکړ چې هغوی يې دې پرېکړې ته اړ کړل چې بښځه انسانه ده ، خو سپکه، ذليله او د خدمت لپاره پيدا شوي ده .

په فرانسه کې بښځه د خاوند تابع ده په خپل مال کې د لاسوهنې (تصرف) حق نه لري ، د هغې ټول مال د مېړه په واک کې دی .

بښځه د خاوند له موافقې پرته په هيڅ معامله کې گډون نه شي کولای هلته خاوند له بښځې څخه خوند او گټه اخيستلای شي ، خو نفقه يې په خاوند نه شته .

په فرانسه کې د بڼځو له زړونو څخه د اولاد د مینې او محبت فطري جذبه وتلې ده ، هغوی اوس د اولاد پر مرگ خوښېږي .

د یوې بڼځې د شپږو میاشتو کوچنی مړ شو ، نو دا د هغې په وړاندې په گډا شوه او خپلو گاونډیانو ته یې وویل : اوس مور بېخي بل بچی نه زېږو ، زه او خاوند د دې بچې په مرگ ډېر خوښ یو .

په کال ۱۹۱۸ م د فبروري په میاشت کې د لوار محکمې ته دوه انجونې د بچیو د وژلو په جرم وړاندې شولې ، له دوی څخه یوې خپل بچې په اوبو کې ډوب کړی و ، دویمې د خپل زوی مری خفه کړې وه ، خو هغه ژوندی و ، بیا یې په هغه دیوال راوغورځاوه و سر یې میده شو ، خو دا د قانون په اند مجرمې ونه گڼل شوي .

په همدې کال د مارچ په اتلسمه د (سن) محکمې ته یوه رقاصه وړاندې کړل شوه چې د خپل زوی ژبه یې له تالو څخه راوېستلې وه ، سر یې ورته مات کړی و او مری یې ورته غوڅه کړې وه ، خو دا بڼځه د محکمې پر وړاندې گناهگره نه وه .

په نورو اروپا کې

په امریکا او فرانسه کې چې د بڼځو کوم تصویر مونږ وړاندې کړ ، دا په ټوله اروپا کې چلېږي د بڼځو او نارینه و بې قیده ازادې ، فحاشۍ او بد کارۍ ته ږده وکړه برېښد تصویرونه ، عشقي افسانو ، گډا ، سندرو او ..... د اروپا خلک داسې کړل چې له ژوند څخه یې ویستل هلته کورنی نظام ختم دی بڼځه هپله نقفه ځانته پخپله گټې د خپل فزیکي او طبیعي جوړښت پر خلاف د ژوندانه د بوجونو پورته کولو د کورني نظام ختمېدلو او ..... له بڼځې څخه بې قدره اله جوړه کړله چې د ژوند غرض یې یواځې په همدې کې خلاصه شو چې د نارینه وو د شهوت سرولو لپاره پیدا ده او بس ، دې بې قید او شرطه آزادی چې د لوېدیځ او اروپا د خلکو لپاره څه ډالۍ راوړلې. بڼځه او اسلام (۱۸- ۲۱ صفحه)

ماخذونه:

بڼځه او اسلام ۱۲-۱۳ صفحه

همدا کتاب ۱۳-۱۴ صفحه

همدا کتاب ۱۴-۱۵ صفحه

همدا کتاب ۱۷-۱۸ صفحه

همدا کتاب ۲۰-۲۱ صفحه

همدا کتاب ۲۱-۲۲ صفحه

درېم څپرکی

بښځه په بېلا بېلو مذهبونو کې

په يهوديت کې

يهوديان بښځې بې ارزښته او بې اهميته گڼي د هغوی په نظر بښځه د انساني مصيبتونو سرچينه ده لکه څنگه چې په يهودي خرافاتو کې حضرت (حوا) د انساني مصيبتونو بنسټ گڼلی شي .

په يهوديت کې خاوند د بښځې د وژلو واکمن و ، عزت او شرافت يواځې د شريو لپاره ځانگړی و ، نکاح يو غير ضروري عنعنه گڼل کېدله او که چا به نکاح وکړه نو د هغې پابندي ارومرو نه وه ، په وړو او معمولي خبره جدایي راتلله .

يهوديان په عیاشۍ او شهوت رانی کې دومره ډوب شول چې يوه زنا کاره بښځه د دې قوم معبوده وه او د هغې تعظیم به يې کاوه .

اوسنی دوره

د 1980 م کلونو راهيسې د يهودو مذهبي سازمانونو کې د بښځو په حق کې اصلاحات راغلي . بښځو په عبادت خانو کې د تورات لوستلو حق وموند؛ په هر صورت ، مذهبي پوستونه لاهم د نارينه وو لخوا ساتل کيږي . همدارنگه ، په ځينو يهودي سازمانونو کې ، ميرمني حق لري چې منی رامینځته کړي او کولی شي ټيفلين اغوندي.

په مسيحيت کې

په مسيحيت کې بښځه د گناه مور او د بدۍ بنسټ گڼلی شي، د مسيحيانو په نزد بښځه يوه داسې سرچينه ده چې خلک د گناه په لور لمسوي ، دجهنم په لور نېغه لاره او د ټولو انساني مصيبتونو پيل هم بښځه بولي ، دوی وايي : د دې بښځې والی له ټولو څخه غټ د شرم خبره ده ، بښځې ته په خپله بښلا او بنايست شرمېدل پکار دي چې تل دې د خپلو گناهونو لپاره کفار وکړي، ځکه د همدې له امله نړی او نړيوال په مصيبت او لغنت گرفتار دي .

((ترتوليان)) [Tertullian] چ د مصيحييت په امامانو كې د يو لومړني پير امام دی د بښځو په هكله وايي : بښځه يوه داسې بدي ده چې رغېدن ترې نه كيږي ، يوه پيدايشي وسوسه ده ، يو داسې افت دی چې مينه ورته كيږي ، يوه بښلا ده چې لوټل كوي او يو لوی بښكلي مصيبت دی .

د دوی هم اند دا دی چې د بښځې او سړي تر منځ عشقي اړيكي پخپل ذات كې پليتي او د اعتراض جوگه كار دی كه څه هم دا اړيكي د نكاح په صورت كې وي ، پيغلنوب د اخلاقومعيار وټاكل شو لومړی خو دې هلک او انجلې بالکل واده نه كږي او كه واده هم وكړي نو صنفې اړيكي دې نه ساتي د كليسا كاركوونكي په يواريتوب كې له بښځې سره يو ځای كېدلی نه شي ، داسې نظرونو د بښځې حقيقت له زيات سپک او كم كړ.

بښځې بيخي بي وسه او سړي په واک كې وه په ميراث كې ورته ډېر لږ حقوق و ، پخپله گټه يې هيڅ واک نه درلود ، د هغې د هر څه واکمن د هغې خاوند و، د طلاق اجازه بلکل نه وه ، كه څه هم د بښځې او خاوند زړونه ډېر بد شي، او كه له كور څخه دوزخ هم جوړ شي، او كه د ډېرې سختې اړتيا له كبله د بيلتون لپاره ناچاره شول نو له بېلېدلو څخه وروسته د دويم ځل نكاح اجازه بيا نه سړي ته شته او نه بښځې ته .

د خاوند د مر كيدلو په صورت كې بښځې ته او د بښځې د مړه كېدلو په صورت كې خاوند ته د بلي نكاح اجازه نشته .

بښځه په اسلام كې

په پوره ډاډ ويلای شوچې اسلام دځمكې پرمخ يواځنی دين دی چې تربل هروضعي او اسماني دين پكې د بښځو حقونه زيات خوندي دي.

داچې داسلام د بښمنان په اسلام تور لگوي چې بښځه په څلور كنجه ديوال كې بندول غواړي درواغ او پروپاگانده، حقيقت دادی چې اسلام هيڅكله دانه دي ويلي چې بښځه دي په كور كې بنديوانه شي؛ بلکې اسلام په ټو لنيز ژوند كې بښځو ته هغه ټوله ازادي وركړې ده څومره ازادي چې د ټو لنيز ژوند لپاره گټوره ثابتيدای شي.

اسلام وايي: بښځه اوسړی سره په خپل منځ كې داسي دي، لکه ورځ او شپه. لکه څنگه چې شپه او ورځ ديوبل ضد نه دي، هغه رنگه بښځه اوسړی، اولکه څنگه چې کمال دورځي په شپه راځي اوکمال د شپې په

ورځ هغه رنگه کمال دسړي په بښځه او کمال د بښځي په سړي باندې راځي. الله پاک سړيو ته فرمايي: (هن لباس لکم و انتم لباس لهن.) ژباړه: (دوی ستاسو لپاره جامه ده او تاسو ددوی لپاره جامه یاست.)

اسلام په خاوند لازمه کړې ده او دا په خاوند د بښځي حق بولي چي له خپلي ميرمني سره به بښه چلند کوي، دهغي دعزت خيال به ساتي، تر وړوتيروتنوبه يې ورتېرېږي، نرمي به ورسره کوي او د دې د زړه خپلولو لپاره به دامکان تر حده کوشش کوي، لکه الله پاک چي فرمايي: (وَعَاثِرُوا هُنَّ بِالْمَعْرُوفِ.) (ژباړه: (او له دوی سره په بښه طريقه گذران کوئ.)) اوبل ځای فرمايي: (وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ.) (او د هغو (بښځو) لپاره (په خاوندانو باندې حقونه) دي په شان د هغو (حقونو) چي په بښځو باندې لازم دي (د خپلو خاوندانو لپاره)). بښځه او اسلام (۲۳-۱۹-۲۸ صفحه)

په اسلام کي د بښځو مقام

په تېرو مخونو کي مو د بښځي د ژوند حالات په بيلا بيلو مذهبونو او قومونو کي ولوستل ومو ليدل چي له اسلام څخه وړاندې به لورگاني ژوندی تر خاورو لاندی کېدلې، د هغوی وجود، مصيبت گڼل کېده له خپلو انساني حقوقو څخه محرومي وي ميراث نه ورکول کېده، په زنا مجبورېدلې، اوسني جاهليت هم بښځه د خپلو غوښتنو د تسکين اله وگرځوله، هغه يې په الوتکو کي د مسافرو د زړه د خوښی لپاره وکاروله؟ هغه يې د سوداگری او دتوکيو د نمايش او مشهورتيا لپاره استعمال کړله د هغوی قدر، قيمت او حيثيت يې هيڅ کړ.

مگر اسلام بښځي ته له نارينه ځيني ډېر عزت او حقوق ورکړل، که د رسول ص سيرت وگورو نو وبه وينو چي هغه د بښځي دوست او پر هغوی مهربانه او دهغوی د حقوقو سترساتونکی و.

اسلام بښځي ته سياسي، اقتصادي او اجتماعي ټول حقوق ورکړل هغه په خپل مال کي د تصرف پوره واکمنه ده، اسلام بښځي ته دومره درنښت او عزت ورکړ چي د لوېديځ د پرمختللي ټولني په تصور او خيال کي به هم ونه گرځي.

اسلام د بښځو نفقه، جامه او د ژوند ټول ضروريات له واده څخه د مخه پر پلار، ورور يا بل نژدي خپل او له واده څخه وروسته پر مېړه فرض وگرځول مېړه ته يې امر وکړ چي له بښځي سره نېکه گذاره کوه: الله فرمايي (وعاشروهن بالمعروف)

ژباړه: (او گذران کوئ له بښځو سره په بښه طريقه.)

د نر اوبښځې تر منځ د محبت د لاسپانې په غرض فرمايي : (هن لباس لکم و انتم لباس لهن) ژباړه : (هغوی ستاسې لپاره جامه ده او تاسې د هغوی لپاره جامه یئ .)

له رسول الله ص څخه پوښتنه وشوه چې زما د نېک صحبت ډېر مستحق څوک دی ؟ ځواب یې ورکړ چې مور دې ده ، هغه درې ځلې همداسې وپوښتل هغوی ص به ځواب ورکاوه چې مور دی ده په څلورم ځل یې ورته وفرمایل چې پلار دې .

رسول الله ص فرمایي : (په دنیا کې مې له درې شیانو سره ډېره مینه ده چې یوه ترې بښځه یادوي) ...رواه نسایي .

فرمایي چا چې دوه جینکې وپاللي تر هغې چې بالغې شي نو دقیامت په ورځ به زه او هغه په دې ډول راځو او دواړه گوتې یې یو ځای کړلي .

(دنیا خوند او مزه ده او غوره خوند یې نېکه او صالحه بښځه ده) همدا راز فرمایي : (بښځه د نارینه سکه خورگاني دي ، د بښځو عزت نه کوي مگر هغه څوک چې خپله عزتمن وي او دهغوی سپکاوی نه کوي مگر بد اخلاقه او تر هرچا وروسته پاتې)

رسول الله ص دمرگ په بستره پروت و او ویل یې چې : (له بښځو سره په نیکی کولو وصیت کوئ)

فرمایي غوره ستاسو څخه هغه دی چې له بښځو سره د خیر اوبښپگي څخه کار واخلي . اسلام بښځې ته د مېړه د انتخاب حق ورکړ ، د هغې تعلیم یې فرض وگرځاوه ، په کار کولو اړوتې نده او د نر او بښځې یو پر بل مطلق قضیلت او واکمني یې له منځه وپورته .

الله ج فرمایي : (هر چا چې نېک عمل وکړ له نارینه څخه یا له بښځو څخه حال دا چې دی مؤمن وي نو خا مخا ژوند به ورکړو دوی ته ژوند پاکیزه او خامخا به ورکړو دوی ته اجر د دوی په ډېرو بڼو هغو نېکیو سره چې وو دوی چې کول به یې)

رسول الله ص د خدېجې (رض) د وفات کال عام الحهن (دغم کال) وباله ، حضرت عمر رض دیوی بښځې د نظر په هکله وایي : حضرت عمر رض په توره تیاره کې له کور څخه بهر په مدینه منوره کې گرځېده یوې بښځې چې د کور دروازه یې ځان پسې تړلې وه د خپل مېړه په یاد کې داسې شعرونه ویل چې د هغه د ملاقت رغبت یې پکې کاوه حضرت عمر د دې کور دروازه و ټکوله تر هغې یې ورته دروازه

بېرته نکره ، ترڅو چې بښه مطمئنه شوه چې ټکوونکی عمر رض دی ، عمر هم د هغې په پاک او عظمت مطمئن شو ورته یې وویل چې څه دي لږ مخکې ویل تکرار یې کړه هغې هم ورته تکرار کړل عمر رض ورځینې وپوښتل چې خاوند دی چېرته دی ؟

هغې ځواب ورکړ چې په فالني لښکر کې جهاد ته تلل دی حضرت عمر رض د دې لښکر قوماندان ته سړی ورولیږه تر څو د دې بښې خاوند کورته راولېږي هغه راغی او دحضرت عمر رض په خدمت کې حاضر شو، حضرت عمر رض هغه کورته ولېږه بیا حضرت عمر رض له خپلې لور حفصې څخه وپوښتل چې بښه د خاوند د بېلتون څومره تحمل لري ؟ حضرت حفصې رض ورته وویل یوه میاشت یا دوه یا درې په څلورمه میاشت صبر ختمېږي نو حضرت عمر رض همدا نېټه د مجاهدو لښکرو لپاره وټاکله .

وگورئ حضرت عمر رض د دې بښې څومره درناوی او احترام وکړ ، د دې لپاره چې پر بښو د مېړه جدایي سخته تمامه نشي د هغوی لپاره یې نېټه و ټاکله . بښه او اسلام (۶۸-۶۹ صفحه)

د بښو اوچت مقام قرانکریم په رڼا کې

۱ - الله تعالی د بښو پیدایښت پر انسانانو باندې یو لوی انعام او دخپل قدرت یوه معجزه گڼلی ده، او بښې ئې دنارینه و لپاره د آرامی او سکون مصدر او د دوستی او مهربانی وسیله گرځولي ده، لکه چې الله تعالی فرمائی (: ومن آیاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا الیهما وجعل بینکم موده ورحمة)
(سورة الروم آية ۲۱)

ژباړه : دالله تعالی دقدرت دښو څخه داده چې تاسې ته ئې ستاسو دجنس څخه بښې پیدا کړي ترڅو تاسې مائل شی دوي ته او مطمئن اوسی او گرځولی ئې دی ستاسې ترمنځ دوستي او شفقت
۲ - الله تعالی بښې هغه مخلوق گرځولی دی چې په هغې باندې دنارینه و سترگو یخي او روښانه کيږي الله تعالی فرمائی (: والذین یقولون ربنا هب لنا من ازواجنا وذریاتنا قرۃ اعین)
(سورة الفرقان ایت ۷۴)

ژباړه : او دالله تعالی نیکان بندگان هغه کسان دي چې دوی وائي ای ربه زمونږ مونږ ته پخپلو بښو او ځامنو باندې دسترگو یخ والی راوبښه.

ژباړه (زمونږه بڻخي او ځامن نيکان وگرځوه چې دوی زمونږ ددنیا و اودآخرت دسعادت او دسترگو ديځی او روښانيډو وسيله وگرځي.)

نو معلومه شوه چې شيطان دښځو او نارينه و دشمن دی او دواړه دوکه کوي نو بيا ولي بڻخي يواځي ملامت گڼل کيږي.

۳ - ددنیا ژوند دښځي او نارينه په مشارکت سره مخ په وړاندي ځی او يو بل ته ضرورت لری او که په دغو دواړو کې يو نه وی نو ژوند سخت دی دغه مطلب ددغه ايت څخه اخيستل کيږي (هن لباس لکم وانتم لباس لهن) (سورة بقره ايت ۱۸۷)

بڻخي جامه ده ستاسو دپاره او تاسو جامه يي دښځو دپاره

يعني نارينه دښځي د لباس حيثيت لری او بڻخي د نارينه دپاره د لباس حيثيت لری او دا په څو وجه سره دی. اوله وجه دا چې لکه څنگه چې جامه او بدن يو بل سره جوخت او لازم او ملزوم دي .

د بڻځو اوچت مقام د نبوي احاديثو په رڼا کې

دنبوی احاديثو په ذخيره کې داسي ډير روايتونه موجود دي چې په هغې کې دښځو اوچت مقام ذکر شوی دی، خو زه په دغه لويه ذخيره کې صرف يو څو روايتونه ذکر کوم چې دهغې څخه دښځو اوچت مقام په اسلام کې ډير ښه معلوميري چې هغه په لاندې ډول دی:

۱- امام احمدبن حنبل او امام نسائي رحمهما الله دانس رضي الله عنه څخه روايت کړی دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمائلی دی (: حبيب الی من الدنيا النساء والطيب وجعلت قره عيني فی الصلاة) (مشکوة صفحه ۴۴۹)

ژباړه : ددنیا څخه ماته بڻخي او خوشبويي محبوب دي او ځما د سترگو يخوالی په لمانځه کې گړځول شوی دی.

۲- امام مسلم، امام احمد او امام ترمذي اسماء بنت يزيد رضي الله عنه څخه روايت کړی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمائلی دي (: لا يحل الكذب الا في ثلاث كذب الرجل امراته ليرضيها والكذب في الحرب والكذب ليصلح بين الناس) (مشکوة صفحه ۴۲۸)

ژباړه : دروغ ويل روا نه دی مگر په دريو شيانو کې، يو دميره دروغ ويل دخپلي بڼځي دخوشحالولو لپاره، کافرانو سره دجنگ په حالت کې دروغ ويل او دخلکو ترمنځ داصلاح لپاره دروغ ويل.

د بڼځي حقوق په اسلام کې

الف: اقتصادي حقوق

اسلام چې څومره حقوق په دې اړوند نارينه وو ته ورکړي دي په هماغه پيمانه يې بڼځو ته هم ورکړي دي په کوم ځای کې چې نارينه ته د کار اجازه ورکړل شوي ده بڼځو ته هم شوي ده او يوه دروازه يې هم پرې نه ده تړلې.

د ژوند يو باب هم داسې نه شته چې هلته د نارينه لپاره د کار او تجارت (سوداگري) اجازه وي او پر بڼځو تړلې وي، بڼځه په خپل ټول مال کې د تصرف (لاسوهني) پوره حق لري، هغه سوداگري کول شي، له بڅبنې ، اجارې او صدقي څخه يې هېڅوک ايسارولې نشي ، نه خاوند د هغې واکدار دی او نه پلار او نور که چيرته د هغې تصرفات شرعي بيه ولري او کله چې تصرفات شرعي بيه ونه لري نو بيا خو د نارينه مخه هم نيول کېږي د دې ډېری بېلگې د اسلام په تاريخ کې شته دي چې په صدر د اسلام کې به بڼځو سوداگري کوله په اسلام کې تصور داسې دی چې هر چاته د خپل زحمت په اندازه برخه ورکول کېږي الله ج فرمايي : (لرجهال نصيب مما اکتسبواوللنساء نصيب مما اکتسبن .)

فرمايي : (سر يو ته برخه ده له خپلې گټې څخه او بڼځو ته برخه ده له خپلې گټې څخه) .

بڼځي ته که د ميراث ، مهر ، سوداگري يا کومې بلې لارې څخه څه په لاس ورځي نو چې څه وغواړي هغه پرې کوالی چې له خپل خاوند ، پلار او ورور څخه پرته بل چاته يې ورکړي ، اسلام چې په دې اړوند څومره حقوق بڼځو ته ورکړي په بل يو مذهب کې هم ندي ورکول شوي هغه که هر څومره شتمني ولري خو بيا هم نفقه يې پر خاوند فرض ده.

ب: سياسي حقوق

اسلام بښځو د رايې ، د د انتخاباتېدلو او انتخابولو پوره حق ورکړی دی الله ج فرمايي (ژباره ای پیغمبره ! کله چې راشي تالره مسلماني بښځې چې ته سره بیعت وکړي) الممتحنه ۱۲ ایت

دلته وینو چې د بښځو بیعت د نظام د مشروعیت شرط گڼل شوی دی ، ځکه چې په هغه وخت کې پیغمبر(ص) سياسي لارښود هم وه .

هغه حقوق چې په غوښتنه یې خلک د دولت په اداراتو کې گډون کوي ، په ټولپوښتنه (ریفرنډم) او انتخاباتو کې ځان ته د گډون او د پارلمان د غړیتوب او د جمهوري ریاست لپاره د ځان د کاندید حق حاصلوي.

ځینې پخواني او ډېر معاصر علماء وايي چې بښځه ټول سياسي حقوق لري ، اسلام نه د دولت له ریاست څخه منع کړې ده او نه په حکومت کې له کار څخه په پخوانیو فقهاء و کې لکه : امام ماوردي په الاحکام السلطانيه او ابن خلدون په المقدمه کې د خالفت شرطونه یاد کړي دي ، خو نارینه

سړیتوب نه دی یاد کړی ، همدا رنگه دکتور احمد شلبي په السياسة فه الفكر الاسلامي کې نارینه توب د خالفت لپاره نه دی شرط کړی .

دکتور قطب محمد قطب طبيله په الوسيط في النظم الاميه.

او مولنا گوهر الرحمن په اسلامي سياست کې وايي چې بښځه په ټولو دولتي اداراتو کې گډون کول شي ، خو د دولت د ریاست حق نه لري ، سيد ابوالاعلی مودودي (رح) وايي سياسي حقوق د هر عاقل ، بالغ سړي او بښځې ثابت حق دی. لري.

ج: ټولنيز حقوق

۱: د زده کړې حق:

اسلام تعليم ته تر هر څه ډېر ارزښت ورکړی او په نر اوښځه يې فرض گرځولی دی ، ځکه چې تعليم د دين او دنيا ذريعه ده.

اسلام وگړي د ناپوهۍ له تورو تيارو څخه د علم او معرفت روښنايي ته را وبلل، رومبنيو او وروستنيو علماوو ليک او لوست ته ځانگړی ارزښت ورکړی دی.

کله چې الله ج خپل محبوب په رسالت مبعوث کړ نو تر هرڅه لومړی يې ورته په لوستلو امر وکړ او دقلم لويي او عظمت يې ورته ورڅرگند کړ لکه

چې فرمايي: (اقرا باسم ربك الذی خلق الانسان من علق، اقرا وربك الاکرم الذی علم بالقلم ، علم الانسان مالم يعلم)

ژباړه: ولوله د خپل رب په نوم سره چې د ټولو پيدا کوونکی دی، پيدا کړي يې دی انسان له ټوټې د وينې څخه ، ولوله رب ستا لوی کریم دی کوم چې علم وښودلو په قلم سره او ويې ښودلو انسان ته هغه څه چې دی پرې نه پوهېده.

د الله ج له دې وينا څخه د علم او قلم مقام او عظمت ښه څرگندېږي چې دلومړی وحی او د خپل کلام پېل يې پرې وکړ. بل ځای کې فرمايي: (ن ، ولقلم ومايسطرون)

ژباړه: (قسم دی په قلم او څه چې ليکي)

ټول مفسرين په دی متفق دي چې الله ج په هغه څه سره سوگند يادوي چې په هغه کې لويه گټه او ارزښتمن وي.

الله ج خپلو بندگانو ته لاسوونه کوي چې له الله ج څخه په علم او پوهه کې د زياتوالي دعا وغواړي.

فرمايي (وقل رب زدني علما)

ژباړه: (و وايه ای ربه زما زياد کړه علم زما)

حضرت قتاده ص فرمايي : (قلم د الله تعال لوی نعمت دی که قلم نه وای نو نه به د دین څه پاتې و او نه به د دنیا څه کار و بار کېده)

تعلیم انسان له نورو حیواناتو څخه پورته او اشرف گرځوي نو لکه څنگه چې روښانه ده چې د دین احکام نارینه او بښځینه دواړو ډلو ته شامل دي ، نو بیا به هیڅ داسې معقول دلیل نه وي چې د هغه په سبب بښځه له تعلیم څخه محرومه وگرځول شي ، رسول الله ص فرمايي : (د علم طلب په هر نر او بښځې دواړو فرض دی)

په کورنۍ کې چې پوهه بښځه وي د کورنۍ نظم ښه وي د اولاد روزنه ښه کېږي په بښځو کې د پوهې او استعداد خاوندانې ډېرې دي او پکار ده چې د دوی استعداد عبث او بې ځایه نشي ، ځینې علوم دي چې بښځه یې هر ورو مرو باید زده کړي او له هغو څخه په ناڅېرۍ کې ورته ستره ستونزه ده او داسې مسائل هم شته چې نارینه و ته د هغې ښکارول د شرم او ننگ خبره ده نو پکار دي چې بښځې خپل علاج پخپله وکړي ، او داسې مسائل زده کړي لکه په شرعي علومو کې ، حیا ، نفاس ، په طبي علومو کې د بښځینه ځانگړیو ناروغيو علاج او دېته اړتیا پېښه نشي چې د پردې نارینه په وړاندې خپل عورت لوڅ کړي.

په هدایه کې وايي ..... وينبغي للمهراة ان تعلم مداوتها الان نظر الجنس

الجنس اسهل .

فرمايي : او مناسب ده چې بښځه د بښځې د ناروغۍ علاج زده کړي ، ځکه چې خپل جنس ته کنټل اسان دي .

۲: د کار کولو حق

الله ج فرمايي : (بعضکم من بعض) .. ال عمران ۱۹۵

ژباړه : (ځینې ستاسې له ځینې نورو یی .)

انسان ژوندی موجود دی او طبیعت یې هم داسې عیار شوی دي چې دخپل بدن د جوړښت په نظر کې نیولوسره کار وکړي ، تحرک وکړي ، فکر وکړي او که داسې نه وي نو بیا خو انسان نه شو .

الله ج هم انسانان د کار لپاره پیدا کړی دی ، بلکې عمل او کار یې د خلقت هدف ښودلی دی .

فرمايي (لیبلوکم ایکم احسن عملا)

ژباړه : (چې وازموي تاسې چې کوم يو له تاسو ډېر بڼه دی د عمل له مخې .)

فرمايي (فاستجاب لهم ربه ان الاضيح عمل عامل منكم من ذكر او انثى .) ژباړه: (پس قبولي کرلي دوی ته رب د دوی ، بېشکه زه چې یم نه ضایع کوم عمل د هېڅ عمل کونکي له تاسې نه نارینه وي که بڼځینه .)

په عمومي ډول بڼځو ته کار روا دی ، ان په ځینو وختونو کې ورته مستحب او فرض هم دی لکه کونډه یا طلاق شوې بڼځه چې د کار انرژي هم لري ، اولاد هم ولري او د گټې بله مرجع هم ونه لري ، او کار ته هم محتاجه وي یا ورته واړه وروڼه او خویندې پاتې وي ، یا یې پلار سپین ربري وي یا یې مېړه بې وسه وي ، نو په دې ټولو صورتونو کې په بڼځه لازم دي چې د کورنۍ د بار د اوچتولو لپاره کار وکړي ، لکه د حضرت ابوبکر صدیق رض ، لور ، حضرت اسماء به چې له خپل خاوند سره هر ډول مرسته کوله ، اس به یې ورته ساته ، په سر به یې ورته بار وړه .

د: پر خاوند د بڼځي حقوق

بڼځه په عمومي صورت پر خاوند دوه ډوله حقوق لري

۱ مادي

۲ معنوي

الف: مادي حقوق

د بڼځي مادي حقوق عبارت دی له نفقه او مهر څخه ، چې هر یو یې په لاندې ډول تر څیرني لاندې نیسو .

۱: د مهر حق

مهر د بڼځي حق دی ، دغه حق د واده له عقد سره سم په میره لازمیري .

الله ج فرمايي (وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَتَهُنَّ نَحْلَةَ فَن طَبْن لَكُم عَن شَى مِنْهُ نَفْسَا فِكْلُوهُ هُنِيْنَا مَرِيَا)

ژباړه : او ورکړی بښځو ته خپل مهرونه په خوښۍ سره (چې فرض شوي دي له طرفه د الله ج پر تاسو) نو که راضي شوي دا بښځې تاسي ته د کوم شي له دي (مهر) څخه په خوشحالی د نفس خپل نو وخورئ تاسي دغه شی ، په داسي حال کې چې خوندوره ، حلاله ، بي ضرره وي .

۲ : د نفقي حق

نفاقه په لغت کې هغه څه ته ويل کيږي چې انسان خپلې کورنۍ لپاره مصرفوي او په اصطلاح کې خواره ، د اغوستلو توکي ، او ځای څخه عبارت دی .

الله ج په قران پاک کې د نفقي په اړه داسي فرمايلي دي (وعلي المولودله رزقهن و کسوتهن بالمعروف) (البقره)

ژباړه : او ده په هغه چاچې زيږول شوي دي ورته (پلار) روزي د دوی (يعني مېندو) او کالي او جامي د دوی

ب: معنوي حقوق

د بښځې معنوي حقوق عبارت دی له :

۱ : بڼه چلند

الله ج په قرانکريم کې داسي فرمايلي دي (وعاشروهن بالمعروف فان کرهتموهن أن قعسی أن تکرهوا شیاً ويجعل الله فيه خيراً کثیراً)

ژباړه : (دوی سره په بڼه طريقه گذران کوئ، نو که دوی ستاسو خوښي نه وي، نو کېدی شي چې تاسو به یو شی بد گڼئ او الله به په هغه کې ډېر زیات خیر ایښی وي.) ۱۹ ایت سوره نساء

۲ : د بښځې د حیثیت او شرافت خونديتوب

پر خاوند لازمه ده تر څو د خپلې میرمنې عزت او شرافت څخه یې ساتنه وکړي .

۳ : د ميرمنې د جنسي غريزي پوره کول

د بښځې د جنسي غريزي پوره کول په خاوند لازمه ده . الله فرمايي (فاذا تطهرن فاتوهن من حيث أمرکم الله ان الله يحب التوبين و يحب المتطهرين)

ژباړه : وروسته له هغې چې بښځې د مياشتني عادت څخه پاکه شي نو راتگ وکړئ ورته (جماع ورسره وکړئ) له هغه ځای چې الله ج امر کړی دی ، بيشکه الله توابه ويستوونکي او پاک خلک خواښي .

۴ : د دين تعليم او عبادت ته هڅول

د بښځې د حقوقو څخه يو دا هم دي چې ميرمه يې بايد بنوونې او روزنې ته پام وکړي او ديني احکام او مسايل ورته زده کړي.

۵ : د بښځو د وړو تيروتنو سترگې پټول

پدې اړه رسول الله (ص) داسې فرمايلي دي (هيڅ مومن او مسلمان سړی يوې مسلمانې بښځې ته په کامله ټوگه په بده او کرکه ونه گوري ځکه داسې پېښ شي چې د هغې يو خوي بد وگني نو خامخا بل خوي هم لري چې ښايي هغه خوښ او خوشخاله شي.

۶ : وهلو څخه ځان ساتل

د الله رسول (ص) فرمايلي دي (بښځې په مخ مه وهي ، هغوی ته بد رد مه وايئ ، بيلوالی مه کوئ مگر د خوابدې په وخت کې نو يواځې بستره ترينه بيله کړئ.

بل ځای فرمايي (تاسو خپلې مېرمنې د غلام په څېر مه وهي چې بيا د ورځې په پای کې له هغوی سره جماع هم کوئ).

۷ : د بښځې د عیبونه او رازونه پټول

مېرمه بايد د خپلې بښځې راز او اسرار خوندي کړي او نورو ته يې ښکاره نه کړي.

۸ : د خپلي مېرمنې په اړه نیک نظر درلودل

خاوند باید همیشه د خپلي مېرمنې په اړه نیک نظر ولري او بد گوماني ونه کړي الله (ج) فرمائي ژباړه (اي) هغه کسانو چې ايمان مو راوړي له ډيرو گمانونو او شکونو نه پرهيز وکړئ ځيني شکونه گناه وي.

په اسلام کې د نارينه او بښځې اړيکې

په اسلام کې د نر او بښځې اړيکې د مينې او محبت ، دوستانې اړيکې دي هغوی يو بل ته د ژوند په اوږدو کې ډېره اړتيا لري ، او يو له بل څخه به پروا يې ناممکنه ده، هغوی يو د بل پوره کوونکي دي.

بښځه او خاوند يو له بل څخه ستړتيا لري کوي ، دردونه کموي ، يو بل ته د اطمنان او سکون لامل دي.

رسول الله ص به چې کوم اطمنان او سکون له بي بي خديجې او ام سهلمي رض څخه حاصلوه هغه تاريخ روښانه کړی دی ، په اسلام کې د نورو مذهبونو پر خلاف د نر او بښځې يو ځای اوسېدل او په گډه سره د ژوند بېرې پر مخ بېول د قدر او ستاينې وړ عمل گڼل کيږي ، په هندوانو کې چې څوک له بښځو سره اړيکې ساتي هغه بدبخته گڼل کيږي ، او د برياليتوب او خلاصون دروازي يې پرمخ تړلي دي ، خو اسلام هغوی يو د بل جامه گڼي. الله ج فرمائي : (هن لباس لکم و انتم لباس لهن)

ژباړه : (هغوی ستاسې لپاره جامه او تاسې د هغوی لپاره جامه ياست). بښځه او اسلام (۷۲ صفحه)

ماخذونه :

بڻجھ او اسلام ۲۳، ۲۸-۲۹ صفحہ

روهي ويب پاڻه بڻجھ په اسلام کي

بڻجھ او اسلام ۶۸-۶۹ صفحہ

د بڻجو د حقوقو څخه دفاع په قران او سنت کي ۱۹-۲۰، ۴۱، ۵۶ صفحي

بڻجھ او اسلام ۹۸-۹۹ صفحي

همدا کتاب ۹۹-۱۰۰ صفحي

بڻجھ د فقهي او قانون در منځ ۲۲۳، ۲۲۷ صفحي

زيتون مجله پنځم کال ۱۷ گڼه

بڻجھ او اسلام ۷۲ صفحہ

څلورم څپرکی**بڼځه په افغانستان کې**

جدول د جنس په توپیر سره	
۲۱	مشرانو جرگه
۶۰	ولسي جرگه
۹۷	ولایتي شور اګاني
۳۹۷,۴	د اتحادیو غړي
۱	والیان
-	مرستیال والیان
۱	ولسوالان
۶	حقوقی سلاکاران
۲۰۱	قاضیان
۳۱۹	څارنوالان
۲۴۰	مدافع وکیلان
۲۴۳	افسران
۸۳۰	ساتنمنان
۸۹۴	سرتیري
۸۷۹۱۰	د ملکي خدماتو کارکوونکي

افغان میرمنی

د افغانستان نفوس تقریبا 34 میلیونه دی. له دې جملې څخه 15 ملیونه نارینه او 14.2 میلیونه بڼځینه دي. د افغانستان 22% وګړي ښاري دي او پاتې 78% په کلیوالو سیمو کې ژوند کوي. د محلي دودونو د یوې برخې په توګه، ډیری بڼځینه ژر تر ژره د لیسې بشپړولو وروسته واده شوي. سرچینه: د ۱۳۹۴ کال احصائیوي کلنی.

د افغانستان واکمنانو په دوامداره توګه هڅه کړې چې د بڼځو ازادې زیاته کړي. د ډیری برخې لپاره، دا هڅې ناکامې وې. په هرصورت، هلته یو شمیر مشران شتون درلود چې کولی شي یو څه مهم بدلونونه رامینځته کړي. د دوی په منځ کې پاچا Amanullah khan، چې له 1919 څخه تر 1929 پورې واک درلود او یو شمېر نور مهم بدلونونه یې د یووالي کولو او همدارنګه هیواد ته د عصري کولو په هڅه کې کړل.

افغاني بڼځې په ۱۹۲۰ کال کې

د هغه په تعقیب د نورو واکمنانو سره، په عامه ساحه کې د بڼځو لپاره ازادۍ ته وده ورکړه، امان الله د بڼځینه زده کړې اهمیت ټینګار وکړ. د کورنیو هڅولو سره سره خپلې لوني بڼوونځیو ته واستولې، هغه د بڼځو انکشاف ته وده ورکړه.

د افغان بڼځو لپاره معاصر ټولنیز اصلاحات پیل شول کله چې د امان الله مېرمنې ملکيا سورياء، د ميرمنو ژوند او په کورنۍ کې د دوی موقف ته وده ورکول چټک کړل.

لږ شمیر ميرمنو وکولای شول د کارپوهانو، بڼوونکو، ډاکټرانو او ملکي کارکوونکو په توګه دندې ترسره کړي، او دوی د پام وړ زده کړو فرصتونو سره د پام وړ ازادې درلوده.

زده کړې

افغانی نجونی د انټرنټ استعمالو حالت کی ، د هرات پوهنتون

په افغانستان کې بنسونه خورا غریبه ده، مگر ورو ورو وده کوي. د میرمنو لپاره سواد کچه یوازې 24.2% ده. په هیواد کې شاوخوا 9 میلیونه زده کونکي شتون لري. له دې څخه، نږدې 60% نارینه او 40% بڼځي دي. له 174000 څخه زیات زده کونکي په ټول هیواد کې په مختلفو پوهنتونونو کې شامل دي. شاوخوا 21% یې بڼځینه دي.

په 1987 کال کې په کابل کې د یوه ښوونکي په توګه د 1950 لسیزې یاد د 1960 په لومړیو کې د کابل په پوهنتون کې د بیولوژي ټولګي.

د کابل پوهنتون نجونو ته په 1947 کي پرانستل شو او په 1973 کال کي شاوخوا 150,000 نجوني په ټول افغانستان کي ښوونځيو کي وې.

د مجاهدينو او طالبانو دوره

چادري

کله چي طالبان افغانستان ته راغلل ، خپل اسلامي حکومت يې اعلان کړ . ښځو د کور نه وتل بند شول ، که چيرته کومه ښځه د کوم ضرورت لپاره لکه ، ډاکټر يا شفاخاني ته تلله نو بايد چي پوره پټه وي د سر نه تر پښو پوري او حجاب کي خو سترگي او لاسونه ښکاريدل ، ټولي ښځي مجبوره کړلي چي چادري واغوندي ، چادري يو پردي فرهنگ دی چي د طالبانو پواسطه د افغانستان په مظلومو ښځو ټپلي شوی دی ، چي اوس مهال ېې يو مذهبي بڼه خپله کړې ده . زما په ياد دي يوه ورځ ښار کي يو نفر خپله ښځه ېې موټر سايکل شاته کښولي وه د هغې صرف د پښو گوتي ښکاريدلي ، يو طالب راغی او ښځه ېې درې څلور دورې ووهله او خاوند ته ېې ووايل چي د ښځې عورت دي ښکاري .

د طالبانو د پنځه کلني واکمنۍ پرمهال، ځيني ميرمني چي يوځل د درناوي پوستونه يې درلودل مجبوري شولي چي په خپلو کورونه کي کښي، که څه هم ښځي د ډيرو کارونو څخه منع شوي وي، په دې کي ښوونه هم شامله وه، په ص ډگر کي ځينو ښځو اجازه درلوده چي کار ته دوام ورکړي. دا ځکه چي اړينه وه چي ښځي يوازي د ښځينه ډاکټرانو لخوا درملنه کيدلی شي.

دا د ښځو لپاره ډيره مشکله وه چي روغتون ته لاړه شي، او هغه کسان چي هڅه يې کوله روغتون ته لاړ شي هغه هيڅ تضمين نه درلودو چي هغه به د ډاکټر لخوا ليدل کيږي.

د بڼځو حقوق په اساسي قانون:

د بيان ازادۍ حق :

د بيان ازادۍ له تيري څخه خوندي ده ، هر افغان حق لري چې خپل فکر ، وينا ، ليکنې ، او انځورونه يا نورو وسيلو له لارې ، په اساسي قانون کې د راغليو حکمونو په سره څرگند کړي .

د انتخابېدلو او انتخابولو حق :

د افغانستان ټول اتباع ، بڼځينه وي او که نارينه د قانون په وړاندې مساوي حقوق لري او د هيواد په سرنوشت سازو پرېکړو کې د ارادې ، نظر څرکندل ، د انتخابېدلو او انتخابولو حق لري .

سياسي گونونو جوړولو حق :

د افغانستان اتباع حق لري ، دقانون له حکمونو سره سم ، سياسي گوندونه جوړې کړي .

د مدني ټولنو جوړولو حق :

د افغانستان اتباع حق لري چې د خپلو مادي اويا معنوي غوښتنو د تامين لپاره ، دقانون له حکمونو سره سم ، ټولني جوړې کړي .

سوله يزي مظاهري کولو حق :

د افغانستان اتباع حق لري چې د روا او سوله ييزو غوښتنو د تامين لپاره له قانون سره سم بې وسلې غونډې او مظاهري وکړي .

د دولت څخه د پوښتنې کولو حق :

دولت بودجه مو څنگه مصرف کړه ، کوم کارونه مو وکړل او څومره کامياب ياست ، په راتلونکي کې څه پلانونه لري .

معلوماتو ته لاس رسې حق :

د افغانستان اتباع حق لري د قانون د حکمونو په حدودو کې له دولتي ادارو څخه اطلاعات تر لاسه کړي

صحي خدماتو ته د لاس رسي حق :

دولت د افغانستان د ټولو اتباعو لپاره د ناروغيو د مخنيو او د وريا علاج وسيلې او روغتيايي اسانتياوې د قانون له حکمونو سر سم تامینوي .

اقتصادي حقوق :

د خپلو لومړنيو اړتياوو د پوره کولو لپاره له خپلو اقتصادي عايداتو څخه گټه اخیستل . د اسلام دين د بښځو د اقتصادي سرچينو د تامینولو لپاره څرگندې ځانگړې لارښوونې کړي او په هره برخه کې يې بښځې هڅولې دي چې اقتصادي چارو کې په فعاله توگه برخه واخلي .

د افغانستان اساسي قانون دې اړه بښځې ته پوره د کار او تجارت سوداگري حق ورکړی دی . بښځه په خپل ټول مال کې د صدقي ورکولو پوره حق لري .

ټولنيز حقوق**۱- د تعليم حق :**

زده کړه د افغانسان د ټولو اتباعو حق دی چې تر ثانوي دورې پورې د دولت له خوا تامینېږي .

بښځې د علم او پوهې زده کړې ته په دې خاطر هم زيات ضرورت لري چې هغوی د خپلو اولادونو د پالنې او روزنې وظيفه پر غاړه لري .

مهاتما گاندهي وايي د يو نارينه روزل، يو شخص روزل دي مگر د يوې بښځې روزل بيا د ټول ملت روزل دي .

بې تعليمه ميندې تل نورو ته محتاجې وي، که زوی يا لور يې ناجوره شي دومره به نشي کولی چې د ډاکټر د نسخې سره سم خپلو بچو ته په ټاکلي وخت دوا ورکړي.

۲- د کار حق :

کار د هر افغان حق دی.

بڼځه کولای شي چې د دولت په چارو ونډه واخلي، د خلکو استاریتوب وکړي، قضاوت وکړي ، استادي وکړي ، تجارت وکړي او ډاکټره شي، اما د اسلام په چوکات کې .

د بڼځي کار کول د ټولني ضرورت دی ، د ټولني دې غوښتنې هغه اړه کړله چې بهر ته راووي ، ځکه بڼځه نشي کولی چې خپل تکلیف نارینه ډاکټر ته ووايي په خصوصاً بڼځینه ناروغی ، او یا هم خپل عورت ورته وښيي نو د ټولني د دې ستونزې حل لپاره د بڼځي کار کول اړین وو .

افغانه بڼځه په تېرو ۱۰ کلونو کې

بڼځي د ټولني د نیمې برخې په توگه د یوې ټولني او هېواد په سیاسي، ټولنیزو، اقتصادي او فرهنگي بهیرونو کې رغنده رول لري. په دغو بهیرونو کې د بڼځو مشارکت پراختیا اغیزناکه کوي او ټولنه خپل بشپړتيايي (د زېږون، ودې، بلوغ او غورېدا) پراوونه وهي.

تېر اته کاله په افغانستان کې د بڼځو د سیاسي او ټولنیز غورځنگ په برخه کې خورا مهم او برخلیک ټاکونکي دي. افغانه بڼځه اوس د کور له دایرې راوتلي او د ټولني او نړۍ په دایره کې د پرمختگ مزل وهي. افغان بڼځو په تېرو اتو کلونو کې د افغان دولت د پراخي پاملرنې په اډانه کې، د خپلو حقونو د حصول او په ټولنه کې د حضورې اغیزو په برخه کې خپلي وړتیاوي په زباد رسولي دي.

همدا اوس د افغانستان په دولتي او نادولتي بنسټونو کې د بڼځو سلنه ډېره شوي ده:

ونډه	په سلنه
په لویه جرگه کې	۲۰٪
د ولسمشری او ولایتي شوراگانو په ټاکنو کې گډون	۴۰٪

۲۷%	ونډه په ولسي جرگه
۲۲%	په مشرانو جرگه کې
۲۵%	د سولې په ملي مشورتي جرگه کې
۲۱%	د دولت په کارکوونکو کې
۹%	د دولت د تصميم نيونې په کچه کې
۵%	په امنيتي سکتور کې
۲۴%	روغتيا سکتور کې
۱۰%	په عدلي او قضايي سکتور کې
۳۷%	په زده کوونکو کې
۲۸%	په ښوونکو کې
۱۸%	د پوهنتون په محصلانو کې
15%	د پوهنتونونو په استادانو کې

د افغان ښځو لپاره د ملي کاري پلان(نپوا) د پليتابه د چټکتيا په موخه، د ظرفيت لوروي تر سرليک لاندې د تمويل وړ درې کلن پروگرام پلي کول د ښځو چارو وزارت په راتلونکو پلانونو کې شمېرل کيږي.

ددغه پروگرام موخه د جنسيت يا جنډر د تساوي د ودې په موخه د دولت او دغه راز ښځو پياوړي کول دي، چې هغوی د خپلو اړوندونو وزارتونو په پلان جوړونه، پاليسي جوړونه، پروگرام جوړونې، بودجې جوړونې، څار، اروزنې او د رپوټ ورکولو د سيستم کې شاملې شي.

تبليغ او عامه پوهاوی، ظرفيت جوړول او څار او ارزونه ددغه پروگرام مهمې برخې دي.

د عامه پوهاوي په برخه کې د ټولني افرادو ته روزنه ورکوي، چې په اقتصادي او ټولنيزه پرمختيا (مسلکي زده کړو، ليک لوست زده کړې، کار موندنې، د مهارتونو پراختيا، د اوبو او برېښنا مديريت، صنايعو، کرنې او د بېخېناوو پراختيا) کې د ښځو د رول په اړه وپوهيږي. د ظرفيت جوړونې په تړاو د نپوا د تطبيق په موخه د ښځو چارو او نورو وزارتونو د ظرفيتونو پراخول اصلي هدف دی. دغسې د څار موخه داده، چې ايا د افغان ښځو لپاره ملي کاري پلان پلي شوی او د پلان د پليتابه په بهير کې څه ستونزې وي، چې نوي تگلاره غوره شي او که بريالی وي، چې لاپسي پراخ شي.

دغه پروگرام به په وزارتونو او نورو اړوندو سيمه ييزو دولتي ارگانونو کې د معمولي پروگرامونو د يوې برخې په توگه د نړوا (د افغان بڼځو لپاره ملي کاري پلان) د پليتابه ځواک بنسټيز کړي. همداراز بڼځو ته به دا فرصت برابر کړي، چې په پراختيايي فعاليتونو، لکه بڼوونې او روزنې او نورو مسلکي زده کړو کې برخه واخلي.

له دې لارې توقع وړ پايلې دولتي خدماتو ته د بڼځو غوره لاسرسۍ، په اقتصادي او نورو فعاليتونو کې د بڼځو اغيزناک رول او د غوره ظرفيت رامنځته کول، د جنډر د تساوي يا بڼځو د ځواکمنتيا په برخه کې د ملي او نړيوالو ژمنتياوو د پليتابه لپاره د دولت پياوړي کول او د بڼځو اړوند پروگرامونو د لا پياوړتيا په او په بېلابېلو برخو کې د بڼځو د گډون په اړه د عامه ذهنيت روښانه کول دي.

په تيره لسيزه کې افغان ميرمنو د فوټبال، فوټبال، او باسکيټبال په شمول په مختلف ډول ډول سپورټونو کې برخه اخيستي ده. په 2015 کې افغانستان خپل لومړی ماراټن درلود.

ماخذونه :

Wikipedia/women rights in Afghanistan

د اساسي قانون ۳۳-۳۶ ، ۵۰ ، ۵۲ مادي

بڼځه ، کورنۍ او ټولنه ۱۳ صفحي

پنځم څپرکی**بښځه او تعلیم****د بښځو تعلیم د اسلام له نظره!**

د اسلام په سپیڅلي دین کې د بښځو پر تعلیم او زده کړې هېڅ ډول ممانعت نشته، نه په قرآن کریم کې د بښځو پر تعلیم بندیز لگول شوی او نه هم د رسول الله صلی الله علیه وسلم په احادیثو کې؛ بلکې ددې برعکس د اسلام په دین کې د علم او پوهې فضیلت بیان شوی دی، لکه چې د قرآن کریم لاندې آیت شریف په همدې خبره گواهي ورکوي:

ژباړه: (ای محمده! ووايه چې ايا پوهان او ناپوهان سره برابريدي شي؟!)

په پورتنې آیت کې دا حقیقت په گوته شوی چې الله تعالی هغو خلکو ته غوره او بهتر ويلي دي چې د علم او پوهې له نعمته برخمن وي، پدې آیت شریف کې دا نه دي ويل شوي چې د علم زده کړه يواځې د سرو لپاره ده؛ بلکې پدې کې په مطلق ډول د علم او پوهې اهميت ښودل شوي چې بښځو او سرو ته يو ډول ارزښت لري.

سپیڅلی اسلام د نړۍ لومړنی دین دی چې پر بښځو او سرو يې د علم ترلاسه کول يو شان فرض کړی دی. د رسول الله صلی الله علیه وسلم حدیث شریف دی چې علم ترلاسه کول پر هر مسلمان نارینه او بښځه فرض دی. څرنگه چې بښځه د انساني ټولني له نیمې نه زیاته برخه تشکیلوي نو يوه بښځه تر هغې خپل ټولنیز مسؤولیت په سمه توگه نشي ادا کولی چې د دیني او دنیوي علومو په گانه نه وي سنباله شوی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم د سرو ترڅنگ د بښځو پر تعلیم هم زور اچولی دی، لکه چې حضرت ابو برده له خپل پلار نه روایت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: کوم سړی چې خپلې وینزې ته د بښه تعلیم او تربیې له ورکولو نه وروسته هغه چاته په نکاح کې ورکړي؛ نو د هغه له پاره دوه اجر و نه دي. (بخاري)

همداراز رسول الله صلى الله عليه وسلم د انصارو بښځې په دې خبره ډيرى وستايلى چې دهغوى حيا ددين له زده كړې نه منع نه كړل. (مسلم)

ددين ټول علماء په دې خبره په يوه خوله دي چې الله تعالى رسول الله صلى الله عليه وسلم ته له څلورو نه د زياتو بښځو سره د نكاح كولو اجازه په دې موخه وركړى وه چې هغوى نورو مسلمانو بښځو ته د ديني علم په ورزده كولو كې مرسته وكړي.

څرنگه چې د اسلام دين نر او بښځو دواړو لپاره نازل شوى او دواړه د الهي قانون په منلو كې يو ډول مكلفيت لري؛ نو ددې زده كول هم د دواړو يو ډول مسؤليت دى.

كه چېرته بښځې هم د طب په علومو پوه وي او د بښځو د ناروغيو د معاينې او تشخيص ترڅنگ د ضرورت په وخت كې د جراحي عملياتولو قابليت هم ولري؛ نو د نيمايي ټولني اړتياوې به يې پوره كړى وي، همداراز كه چېرته د اكسري، التراساوند، سټي سكن او لابراتوارونو په څانگه كې مسلكي بښځې موجودې وي؛ نو نه يوازې دا چې د بښځو حساس او ستر ځايونه به له نارينه ډاكترانو نه ستر وي؛ بلكې د طب په ډگر كې به هم د بښځو لپاره غټ سهولت وي.

بښځې د علم او پوهې زده كړې ته په دې خاطر هم زيات ضرورت لري چې هغوى د خپلو اولادونو د پالنې او روزنې وظيفه پر غاړه لري، هغه مور چې دديني او عصري علومو له نعمته برخمنه وي هغه په آسانۍ سره كولى شي چې خپل اولادونه د دين او دنيا په اوچتو معيارونو سره وروزي؛ قلم او كتاب په لاس كې وركړي او دهغه علمي، اخلاقي او معلوماتي سويه اوچته كړي.

د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم په څرگندو ټكو كې فرمايلى دي چې په خلكو كې هغه څوك غوره دى چې نورو خلكو ته يې گټه رسېږي، بښځه چې د انساني ټولني نه بيليدونكې برخه ده هله د خپلو خویندو لپاره د گټې او خير كارونه كولى شي چې ديني علوم يې هم ويلي وي او عصري علوم يې هم، تر څو پورې چې له ديني علومو نه خبره نه وي نو نه ځانته ديني گټه رسولي شي او نه بل چاته، همداراز كه عصري علوم يې نه وي ويلي هغه نه ډاكتره جوړېدلې شي او نه نرسه، نه د لابراتوار متخصصه كيدلى شي او نه هم د التراساوند، نه په حساب او كتاب پوهېږي او نه هم د صحت په اصولو او د ژوندانه په نورو كارونو.

څرنگه چې د افغانستان وگړي د نړۍ له پرمختلليو وسايلو نه مستغني نشي پاتې کيدلی او خامخا دهغوی ترلاسه کول غواړي؛ نو ځکه ددې خبرې شديده اړتيا ليدل کېږي چې د اسلام په چوکاټ کې د افغانستان بښځې د ديني علومو ترڅنگ په نورو علومو کې هم مهارت پيدا کړي تر څو خپلې ټولې ديني او دنياوي اړتياوې پخپل هېواد کې دننه پوره او د نورو له محتاجۍ نه ځانونه خلاص کړي، د همدغو ديني او دنياوي ملحوظاتو ته په پاملرنه حزب اسلامي افغانستان د هلکانو په څېر د بښځو تعليم او تربيه هم له خپلو لومړيتوبونو څخه گڼي، مونږ خپلو ټولو مسلمانو خویندو ته بشپړ ډاډ ورکوو چې کله هم مور ته د ولس د رايو له لارې د خپل ولس د خدمت کولو فرصت په لاس راشي؛ نو بښځو ته به نه يواځې د حيا او عزت په فضا کې د تعليم بڼه زمينه برابره کړو؛ بلکې دهغوی نور هغه حقوق به هم خوندي کړو چې لاتراوسه تر پښو لاندې شوي دي.

د نجونو تعليم

تعليم د هر انسان بنيادي حق دی او څوک هم باېد له دې محرومه پاتې نه شي. قران پاک کې الله پاک فرمايي: (ايا برابر دي هغه څوک چې پوهه لري او هغه څوک چې پوهه نه لري.) د بشريت ستر لارښود حضرت محمد (ص) هم فرمايلي دی: د علم طلب په نړ او بښځه دواړو فرض دی، که چېرته تعليم کول عېب وي نو ولې يې بيا نارينه کوي؟ او که بڼه وي نو بيا ولې د نجونو مخنيوی وشي؟ د فرانسې د ناپليون څخه يو ځل چا پوښتنه وکړه چې د فرانسې د پرمختگ لپاره څه شي ته ډيره اړتيا ده؟ د ناپليون ځواب و چې تعليم يافته مېنډي. يانې د بښځو د تعليم نه پرته يو ځای او هيڅ ټولنه پرمختگ نه شي کولی.

مهاتما گاندهي وايي د يو نارينه روزل، يو شخص روزل دي مگر د يوې بښځې روزل بيا د ټول ملت روزل دي او همداسې پاچا خان بابا وايي، د اسلام سپيڅلي دين علم په نړ او بښځه فرض کړی دی خو له بده مرغه بيا هم د دين په نوم زمونږه نجونې له تعليمه محرومې پاتې کيږي. انگليسي کې معقوله ده که يو کلن پلان لري نو ورپژې وکړه، که دې لس کلن پلان وي يو نيالگي کېنوه خو که سل کلن پلان لري خلک په تعليم وروزه زمونږ د وطن د حالاتو په ليدو خو ځکه اوسنی ولسمشر اشرف غني هم د بښځو په تعليم ډېر ټينگار کوي او وايي نجونې په تعليم روزل نسلونه په تعليم روزل دي.

که خپلې ټولني ته وگورو ډېر وخت که د يو ماشوم پلار تعليم يافته وي مگر مور يې تعليم ونه لري هغه ماشوم به ناولی گرځي، هر وخت به کوڅو کې ورک وي، د مشر احترام به نه کوي خو که چېرې برعکس مور تعليم يافته وي او پلار بې سواده د هغوی واړه بچي وگوري! چې څنگه اخلاق به لري مشر ته به هر

وخت سلام کوي، نضاقت به يې پاک وي. بې تعليمه ميندې تل نورو ته محتاجې وي، که زوی يا لور يې ناجوره شي دومره به نشي کولی چې د ډاکټر د نسخې سره سم خپلو بچو ته په ټاکلي وخت دوا ورکړي. بې تعليمه مېندې د ټولني لپاره داسې وي لکه په جامو کې رته ځکه هغه له ورايه بښکاره مالومېږي. خدای (ج) بښو ته هم د نارينه په څېر يو شان ذهنونه ورکړي نو بيا ولې دوي له تعليمه محرومه پاتې شي؟

که اوس وخت کې د ځينو اسلامي هېوادونو پرمختگ وگورو لکه اندونيزيا، ترکيه، ايران... په دې هېوادونو کې د بښو د تعليم کچه زياته ده او که افغانستان يا ځينې نورو وروسته پاتې هېوادو ته مو پام شي عمده علت يې جهالت او بې سوادې ده ځکه خو د خوښۍ په ځای په کې وحشت او جهالت روان دی.

تعليم يافته ميندې د يوې کورنۍ، ټولني او هيوآ لپاره ستر نعمت دي خو د افغانستان ډيرو بښارونو او کلیو کې د نجونو لپاره د بښوونځيو دروازي هغومره خلاصی نه دي لکه څومره چې پکار ده. پکار خو دا ده چې هر افغان خپله خور او لور بښوونځي ته پرېږدي او تعليم پرې وکړي او حکومت هم بايد داسې زمينه ورته مساعده کړي چې د ټولو نجونو بښوونځيو تگ کې د دوی عزت خوندي وي او شرايط ورته داسې برابر وي ځنگه چې اسلام او افغانيت يې تقاضا کوي.

ډاکټر نورالله درمان وايي : ماته يوه ورځ يوه بښځه راغله ويې ويل چې بښځېنه ډاکټره شته ، ماته ورته وويل چې لور دې مکتب وايي

هغې وويل چې نه

ما ورته وويل چې بښځېنه ډاکټره به له کومه شي .

د بښو د تعليم پر وړاندې ټولنيزې نظرونه:

۱- مخالف

۲- موافق

مخالف :

ددې نظريه خاوندان د بښو تعليم هيڅ ضرر نه گڼي ، او دليل دا وړاندې کوي چې بښو ته کومه نفقه په سر ده چې تعليم کوي . که مونږ دوی ته د تعليم اختيار ورکړو نو څه مطلب ځکه چې دوی د تعليم غرض

بل دی او زمونږ بل ، ښکاره ده چې د کسب او کار ضرورت سړي ته دی او نه بڼځي ته . نو په دې وجه د بڼځو تعلیم د وخت ضایع کول دي .

تعلیم یافته بڼځي اکثره آرادي ، بي باکه ، بي حیا ، مکاری ، او بد چلنده وي.

موافق :

دوی وايي چې اسلام بڼځو ته د تعلیم حق ورکړی دی (اقرا باسم ربک الذي خلق ، خلق الانسان من علق ، اقرا و ربک الاکرم ، الذي علم بالقلم ، علم الانسان مالم يعلم)

ژباړه (لوله ! په نوم رب خپل چې پیدا کونکی دی ، پیدا يې کړ انسان د ویني له ټوټې څخه ، ولوله ستا رب کریم دی ، هغه چاچي علم د قلم په واسطه علم وښوده ، او ويې وښودل انسان ته څه چې پرې نه پوهېده .)

رسول الله ص فرمائي (د علم زده کړه پر هر مومن بڼځینه او نارینه قرض دی .) اسلام خپل پیروان د بیلا بیلو علومو زده کولو ته هڅوي چې تر څو مسلمانان علم حاصل کړي او خپل ژوند لوړو درجو ته ورسوي.

که بڼځي پوهه ولري نو کولای شي چې خپل اولادونو ته ښه روزنه ورکړي اولاد به باشعوره، با ادبه او ښک عمله وي.

د بڼځو د زده کړې پر وړاندې ستونزې

امنيتي ستونزې

د څو لسيزو راهسي افغانستان د دېرو داخلي او بهرني عواملو په اساس د بي امنی په جال کي راگير دی او نا امنی اوس هم روانه ده، چې له امله يې د ژوند ټولې برخې ټکنی دي،خو تر ټولو مهمه ستونزه بي امنيتي ده چې د هېوادوالو هوساينې ،سوکالی ،ارامتيا او پرمختگ په وړاندې يې زيات خنډونه را زيږولي دي. دغه بي امنيتي چې د ژوند په ټولو خواو يې اغيز ښندلی خو د زده کړې په بهير کي يې زياته اغيزه د

انجونو په تعليم باندې اچولې ده چې د انجونو د بې سوادۍ لامل شوی دی، تر ټول غوره مثال يې د انجونو پر مخونو باندې د تيزاب شيندل يا پاشل دي د بنوونځيو ته دانجونو د تللو مخه نيولې ده.

اقتصادي ستونزې

څنگه چې په مخکې د اميني ستونزې څخه يادونه وشوه همدې امنيت په اقتصاد هم اغيز کړی دی، د هېواد اقتصاد مو په خارجي مرستو ولاړ دی نو د هرې کورنۍ اقتصادي کمزورۍ له امله والدين نشي کولي چې د اولاد لگښتونه پوره کړي، نو زياتره بچيان يې د تعليم پر ځای درانده او شاقه کارونه کوي او انجونو ترڅنگ هلکان هم د زده کړې څخه بې برخې دي، چې د زده کړو څخه بې برخې وي، او هغه کورنۍ چې اقتصاد نيم ژاندي دی هغوی بيا يواځې په هلکانو باندې زده کړې کوي چې بيا هم انجونې له زده کړو څخه بې برخې دي. ځينې کورنۍ ښه پياوړی اقتصاد لري مگر د ښځو تعليم ورته بې معنی ښکار او وايي بڼځه د پردي کور ده.

کلتوري ستونزې

په اکثره پښتنو سيمو او د بې سوادۍ له امله زيات خلک خپلې لوني بنوونځي ته ليرل شرم بولي او داهم بهانه کوي چې هلکان بنوونځی وايي انجونو ته اړتيا نشته، دا ډول خلک د خپل کهول او خپلوانو له پېغور څخه ډار او ويره لري، ددې ترڅنگ زيات داسې بهرني عوامل هم شته چې د خلکو په زړونو کې يې له بنوونځي څخه کرکه پيدا کړې ده. لکه په اطرافي سيمو کې د بنوونځي څخه د يوې نيمې نجلۍ بد نامه کيدل، په اقليت برخه کې په اخلاقي فساد اخته کېدل، د کور ټليفون په ناسمه توگه کارول او په بعضي سيمو کې دهلکانو لخوا ازار ورکول دي.

اجتماعي ستونزې

ټولنيز ژوند باندې بيا هم اقتصاد او بې سوادۍ زيات اغيز کړی دی، چې بڼځينه طبقې ته پکې ياخو خپل حق نه ورکول کيږي، چا يواځې د کور پورې محدوده کړي، څوک يې بيا ذليله طبقه بولي، ځينې بيا په کورکې د لور پيدا کيدل شرم بولي او چا ورته د انسانيت نظر هم کړی تر دې حد که کومه بڼځه د حق د غوښتلو اقدام هم وکړي هغې ته له نورو ښځو لخوا سپين سترگې او بې شرمه هم ويل کيږي ؛ نو همدا لاملونه دي چې زياتره اندازه بڼځي د د ټولنيز ژوند له حقه محرومي دي، چې په همدې ټولنيزو حقونو کې دهغوي د زده کړې حق هم تر پښو لاندې شوی دی .

د بښځو پر وړاندې د اسلامي زده کړو ناسم پوهاوی.

هغه خلک چې علم او پوهه نه لري هغوی د انجونو تعلیم ته په ښه سترگه نه گوري او وايي چې اسلام نجونو ته د زده کړې اجازه نده ورکړې نو بښځې باید درس ونه واي او په کورونو کې کينې د کور کارونه سرته ورسوي تعلیم ورله ضرور ندی، نو که له اسلام څخه خبر شي په قران کې د بښځو د ژوند او حق په سورت النساء کې په پوره تفصیل سره بیان شوی دی، بښځې د سړيو لپاره د (قوامون) په کلمه کې پایگا بللی دی او په بښځې د سړيو لپار لباسونه او سړی د بښځو لپاره لباس ذکر شوي دي.

محيطي ستونزې

په ټولنه کې د تهذيب د ناسمې کارونې له امله يواه اندازه پوه او د علم خاوندان د بښځو د زړه کړې پر وړاندې خپله ستونزې دي، په ښوونځيو کې د ځېنو ښوونکو غيرې اخلاق چلند، د انجو څخه د ناسمو اړيکو غوښتنې لکه په پوهنتونونو او دارالمعلمينونو کې د انجو قصدي ناکامي، يا د اجباري واده غوښتنه او د هلکانو لخوا ازارول دي. په زياته اندازه داسې ښوونځي هم شته چې د هغوی موجد شرايط اوسر پنا او احاطي د ديوالونو نشتوالی دی چې انجونې نشي کولای خپلې زده کړې پرمخ يوسي.

د والدينو له لوري مخه نيول

اکثره والدين بي سيواده وي دوی د تعلیم په گټه نه پوهيري په ژوند کې د تغير احساس نه لري، همدابول د خپل اولاد لپاره په راتلونکي کې سمه برنامه ريزي نشي کولي دې ته يې پام نه وي چې زما اولاد به د تعلیم په وجه د عزت والا وي، که زده کړې وکړي نو ژوند به يې د درناوي وړ او سوکاله وي، بي سواده خلک اکثريت د مادي گټې په لټه کې وي او هغه چې په چاپريال کې د تعلیم يافته خلکو د زده کړو محصول له مادي نظره منفي وي نو د خپل اولادنو راتلونکي هم ورته منفي ښکاري، همدا د دولت لخوا د بې کارۍ لامل دی چې په بي سوادۍ يې يوه اندازه منفي اغيز کړی دی.

د مکاتبو نه شتون

لومړي خو دخرابي اوضاع له امله دولت ددې توان نه لري چې په هره سيمه کې جلا د نجونو ښوونځي جوړ او بښځينه ښوونکي پکې وگماري، خو که کوم ځاي کې د نجونو مکتب شتون ولري او دخلکو توقع ور څخه کېږي په هغه اندازه دولت ورته لاس رسی نه لري، او د کيفيت له مخې هم په پوره اندازه څه چې په هېڅ حساب دي. او هغه کيفيتي زده کړې پکې نشته کومې چې مطلوب دي.

بښځينه بښوونکو نه شتون

بښځينه بښوونکي د زده کړنيزو مرکزونو لاسته راوړنه ده کله چې په يوه سيمه کې د نجونو بښوونځي نه وي نو هلته بښوونکي نه فارغېږي او د بي امنۍ، ضعيف امکاناتو له امله د بلې سيمې نه کومه بښځينه بښوونکي هم راتلو ته زړه نه ښه کوي ، پدې ستونزمنو شرايطو کې بښوونکي ځان مصون نه گڼي او زده کونکي د نارينه بښوونکو نه د خطر احساس کوي، په ځينو ځايونو کيداشي دبښځينه بښوونکو نشتون يوه بهانه وي ځکه ښه مثال په بښوونځيو کې د بيسکټ او غوړو ويشل و چې په بښوونځيو کې د نجونو دشموليت اندازه لوړه وه .

د اداري او استادانو نه پاملرنه

په دولتي چوکاټ د نجونو بښوونيز بهير هيڅ ډول پاملرنه نه ده شوي، هغه استادان چې هيڅ مسلکي زده کړې نه لري او يا يې عمرونه زيات دي د نجونو بښوونځيو ته معرفي کيږي بښوونکي او اداره هم د نجونو د زده کړې لپاره سم پلان نه لري او نه يې د نجونو تعليم لپاره خپل رول په کار اچولي دي ،دمکتب اداره بايد په ټولنه کې د بښځينه زده کونکو نه د دفاع په موخه خپل رسالت او مسؤليت سرته ورسوي، د ټولني او والدينو منفي ذهنيتونو درملنه وکړي.

لازمو اسانتياو کمښت

د نجونو زده کړيز نظام په وړاندې يو خنډ لازم اسانتياو کمښت دی، چې له امله يې تل د نجونو څخه زده کړې نيمگړې پاتې وي نو دوي لپاره کورني،ټولنه او دولت هر اړين او لازم وسايل او سهولتونه آماده کړي چې په ملتيا يې وکولي شي خپلو زده کړو ته لاره پيدا کړي.

ماخذونه :

روهې ويب پاڼه بښځه او تعليم

تاند ويب پاڼه د نجونو تعليم

د جنت کالي ۸۰ صفحه

روهې ويب پاڼه

شپږم څپرکی**بښځه او کار****په اسلام کې د بښځو د کار کولو حکم**

په اسلام کې کار له بښځې او نارینه و دواړو څخه مطلوب دی او اسلام هر چا (نر او بښځې دواړو) ته بېلې بېلې دندې ور سپارلي او دا دندې د هغوی له فطرت سره سمې ټاکل شوي دي ، خو نه خو د بښځې فطرت له هر ډول کار سره برابر دی اونه د هغې د بدن جوړښت د هر کار لپاره شوي دی نو په همدې اساس اسلام بښځه له هر ډول شاقه ، دروند اوسخت کار څخه وبخښله او بښځې ته يې عزت ورکړ او د هغې لپاره يې خوراکه ، جامه او د ژوند ټولې اړتياوې په خاوند يا نورو نژدې خپلوانو لازم کړلي مگر د انساني فطرت د بښمنانو بښځه په کار مجبوره کړله هغه يې په زور بر ته و وپستله او د ژوند له ستونزو سره يې لاس په گريوان کړله .

کارل مارکس د کمونېزم بنسټ اېښودونکی وايي : (بښځه د خپل ژوند د پايښت لپاره هر ورو بايد کار وکړي .)

بښځه هم انسان دی او نارینه هم ، بښځه له سړي څخه پيدا ده او سړی له بښځې څخه .

الله ج فرمايي : (بعضکم من بعض) .. ال عمران ۱۹۵

ژباړه : (ځينې ستاسې له ځينې نورو يئ .)

انسان ژوندي موجود دی او طبيعت يې هم داسې عيار شوی دي چې دخپل بدن د جوړښت په نظر کې نيولوسره کار وکړي م تحرک وکړي م فکر وکړي او که داسې نه وي نو بيا خو انسان نه شو .

الله ج هم انسانان د کار لپاره پيدا کړی دی ، بلکې عمل او کار يې د خلقت هدف ښودلی دی .

(لېلوکم ایکم احسن عملا)

ژباړه : (چې وازموي تاسې چې کوم یو له تاسو ډېر بڼه دی د عمل له مخې .)

فاستجاب لهم ربهم ان الاضیع عمل عامل منکم من ذکر او انثی . (ژباړه :) پس قبولې کړلې دوی ته رب د دوی ، بېشکه زه چې یم نه ضایع کوم عمل د هیڅ عمل کوونکي له تاسې نه نارینه وي که بښځینه .

بښځې ته په اخرت کې هم په بڼه کار ثواب او بدله ورکول کېږي ، او په دنیا کې هم .

بښځه نیمه انساني ټولنه ده ، نو له اسلام څخه داهیله نه شي کېدلې چې نیمه ټولنه گوډه ، شله ، بېکاره ، عاطله او باطله اعلان کړي او داسې یو حدیث او آیت هم نه موندل کېږي چې له کوره بهر دښځو د کار حرمت ترې استنباط شي .

نو ویلې شوو چې په عمومي ډول دښځو ته کار روا دی ، ان په ځینو وختونو کې ورته مستحب او فرض هم دی لکه کونده یا طلاق شوي بښځه چې د کار انرژي هم لري ، اولاد هم ولري او د کتې بله مرجع هم ونه لري ، او کار ته هم محتاجه وي یا ورته واره وروڼه او خویندې پاتې وي ، یا یې پلار سپین ریري وي یا یې مېړه بې وسه وي ، نو په دې ټولو صورتونو کې په بښځه لازم دي چې د کورنۍ د بار د اوچتولو لپاره کار وکړي ، لکه د حضرت ابوبکر صدیق رض ، لور ، حضرت اسماء به چې له خپل خاوند سره هر ډول مرسته کوله ، اس به یې ورته ساته ، په سر به یې ورته بار وړه .

ځینې وختونه ټولنه د بښځو کار ته جدي اړه شي بیا هم په بښځه لازم دي چې ټولني ته د مرستې لاس ورکړي مثالاً : د بښځینه ناروغانو تداوي ، د انجونو لپاره بښوونه او روزنه او داسې نور ، خوباید یو ځل بیا هم وویل شي چې د بښځې د کار لپاره مهم ځای دهغي خپل کور ، د اولادونو روزنه ، دکور حفاظت او دکور چارې دي بښځه چې په دې دایره کې څومره گټوره تمامېږي په بل یو ډگر کې هم دومره بریالی نده او همدا نېکمرغه ژوند دی مگر که بیا هم بښځه له کور څخه بهر لکه دفتر کې ماموریت ، یا کار خانه کې کار کوي نو ورته روادې خو باید د اسلام هغه قوانین بشپړ مراعات کړل شي چې دښځو ته یې بهر ته د وتلو په وخت کې ټاکلي دي .

همدا راز بښځه چې کوم کار کول غواړي نو باید چې هغه کار په خپل ذات کې ناروا نه وي او نه داسې چې حرام کار ته لار هواروي لکه له ځوان سړي سره د پردۍ پېغلې یو ځای اوسېدل د خدمتکارې یا ... په توگه یا د داسې چا سکرتریت چې یواځې توب ورسره راځي یا په فلم ، ډرامو ، تیاترو کې رقص او نڅېدل

يا په ساقي خانه کې پيالې وېشل يا په الوتکه کې ميلمه پاله يا .... بايد په خبرو او حرکاتو کې اسلامي اداب مراعات کړي .

قل للموء منات يععضن من ابصارهن)

ژباړه : (ووايه ايماندارو بښځو ته چې بښکته ساتي سترگي ، خپلې ، ساتنه دې کوي د شرمگاهو خپلو او نه دې بښکاروي زينت خپل مگر هغه چې بښکارېږي ، له دوی څخه اوښايي چې وادې چوي پرونی خپل په خپلو گريوانونو باندې ... او نه دې وهي پښې خپلې د دې لپاره چې معلوم کړل شي هغه شي چې پټوي يې دوی له زينت خپل څخه .)

اسلام خو بښځه په سخت کارنه مجبوروي او نه يې هغه له کار څخه منع کړې ده ، اسلام په هر کار کې اعتدال څخه کار اخلي افراط او تفريط دواړه محکوموي او دښځې کار کول يې هم د بښځې په خوښې پورې اړوند کړل ، که چېرې هغه په خپله خوښه کار کول غواړي نو اسلام يې مانع نه گرځي ، او که هغه ونه غواړي چې کار وکړي يا له کور څخه بهر ووځي نو څوک يې په زوره مجبورولی نه شي دا د اسلام د مهربانۍ او رحمت لويه نښه ده ، ځکه چې که اسلام بښځې هم هغو ستونزو ته مخ کړې وای کومو ته يې چې نارينه مخ کړي دي نو دا به د بښځې د مصلحت او خاصيتونو ضد کړنه وه .

کومو لاملونو بښځه کار ته وتلو ته اړه کړله؟:

دا چې کومو لاملونو بښځه کار ته وتلو ته اړه کړله څېړونکي په دې هکله اختلاف لري .

همدارنگه دا کوم اسباب وو چې بښځې ته يې د کور ، حمل او زېږون دنده ورکړله آيا دا بيولوژيکي اسباب وو که فزيکي چې نارينه ته يې ډېر توان او قدرت ورکړ او بښځې ته کم او که دا ټولنيز ، کلتوري يا تاريخي لاملونه وو چې د دنيا ټولې چارې يې د نارينه و په لاس کې ورکړلې .

دکتور محمد سائده ام په دې هکله او ده څېړنه کړې ده ، هغه ليکي پخوا د ټولني ظروفو او شرايطو د دې اجازه نه ورکوله چې بښځه کار ته و وځي او زده کړه وکړي خو کله چې حالات او شرايط برابر شول او بهر ته د وتلو اجازه يې ورکړله نو بښځې هم د کار ډگر ته راووتلې د بښځو بهر ته د وتلو لوی او عمده سبب دټولني غوښتنه وه .

د ټولني دې غوښتنې هغه اړه كړله چې طب او حكمت زده كړي ځكه بښځه حيا كوي چې خپل علاج په نارينه ډاكټر وکړي خصوصاً د بښځينه ځانگړو ناروغيو علاج او يا هغه ته خپل عورت وښيي نو دټولني د دې ستونزې حل دهغي د وتلو لامل شو .

په خپل مسووليت پوهه او خپله دنده پېژندل ، دا وزگار وخت ډكول ، په عام ژوند كې گډون د كورنۍ اقتصادي ستونزه پورته كول ،م په ټولنه كې د خپل حيثيت لوړوالی دا ټول اسباب را يو ځای شول او بښځه يې بهر ته وتلو ته اړه كړله دا چې د بښځې د كار فايدي ډېرې دي او كه زيان او تاوان په لنډ ډول به ورته گوته ونيسو .

الف : د بښځې د كار گټې

دبښځې د كار گټه يا زيان له يوې ټولني څخه تر بلې ټولني توپير لري كه چېرې ټولنه سالمه او صالحه وي او د فطرت له پلوه له اېښودل شويو پولو څخه تېرې و نشي نو دبښځې بهر ته وتل گټه لري چې دا گټه د هغه سبب لاس ته راتلل دي كومو چې هغه بهر ته په وتلو اړ وستي وه مثلاً : د هغې ټولني بښځې به نارينه ډاكټر ته له ورتگ ځني خلاصې شي د بښځې د ځانگړيو ناروغيو چې اكثره يې نارينه و ته ښكارول څه چې حتی ويل هم نشي علاج به دښځو په واسطه وشي .

بښځې به له كلتور ، تمدن او معرفت سره اشناشي .

اسلام خو هم بښځې له وتلو څخه بلکل نه دي منع كړي مگر هغه وتل يې بد گڼلي چې بي ضرورته وي ، تقربح كوي ، پاركونو ، ټالونو ته ځي او په كوڅه او بازار كې په ناز او نخرو گرځي ، دا هم لويه گټه ده چې بښځې خپل مسووليت وپېژني او كله چې اوزگاري ناستي وي پردي غيبتونه كوي ، دا ورته بڼه ده چې په دې وخت كې څه مصروفيت پيد اكري انسان نارينه او بښځينه دواړو ډلو ته ويل كېږي او بښځه هم نيمه ټولنه ده نو كه بښځه په عام ژوند كې له خپل مېړه يا كورنۍ سره څه مرسته وكړي نو دا خو بده نه ده كومي كورنۍ چې د غړيو له مخې هم گڼي وي اقتصادي حالت يې هم كمزوری وي كه بښځه وغواړي چې داسې يو كار وكړي چې هغه يې له عهدي څخه وتلی شي او اسلامي اصول هم مراعات كړي نو ممانعت

نشته نن سبا زموږ په ټولنه كې د بښځې د حيثيت د راپريوتلو غټ لامل دا دی چې هغه تيارخوره گڼلی شي نو كه هغه ټولني ته خدمت وكړي نو طبعي ده چې حيثيت به يې لوړ شي .

او څومره چې د هغې په اولاد پورې اړه لري دکتور محمد سلاله ادم وايي ! کارکوونکي بښځې خپل اولاد ته د استقلال او شجاعت وخت او موقع ورکوي هغه له عملي ژوند سره مخ کوي هغه زېږوي او تکړه اموخته کېږي ، ځکه چې هغه له بهر نړۍ سره تماس لري د کار کوونکي بښځې حس په کارو کې ډېر وي لکه د کور په کار کې ، په زده کړه کې ، د ژوند په نورو ساحو کې او همدا احساس خپل کوچني ته منعکسوي او دا احساس په هغه کې ډېر تاثیر راولي کومه بښځه چې کار کوي هغه له خپل کوچني سره په مينه مخ کېږي او مينه او محبت ورسره ډېر کوي او کوم وخت يې چې له هغه ځيني بېل تېر کړی دی د هغه بدله ورهڅوي .

يو امريکايي عالم نای ((NYE ۱۹۶ م کال کې وايي چې د کار هرې بښځې زوی ډېر تکړه او د ژوند د ستونزو په زغملو کې تر هر چا وړاندی وي .

ب : کارته د بښځې د وتلو زيانونه

کله چې چاسره ذاتي تمنع نه وي او نه ورسره د مذهب څه فکر وي ، امنيتي تدابير هم نه وي ، مجرم ته لازمه سزا هم نه وي ، نور بنسټيا چې هلته د بښځې بهر ته وتل ډېر ضرر لري دې ضرر ته خو مو مخکې اشاره هم وکړه لکه چې هلته عياشي ډېره شي هر څوک يې د ځان لپاره گټي او خوري يې ،

کورنی نظام له منځه ځي ، څوک د بچي زېږولو ستونزه پر غاړه نه اخلي ، د انساني نوع جرړه ختمېږي .... دکتوره ابدالين وايي : (په اروپا کې خو د بښځې کار کولو کورنی اقتصاد بڼه کړ مگر د اخلاقو مستوی يې ټيټه کړله هلته چې بښځې په کار کې ستړې شي د بچيانو مينه خو يې هسې هم په زړه کې نه وي نو بيا خپل قهر او غصه په هغوی سروي .)

په ۱۹۶۷م کال د برطانيې په يو روغتون کې ۶۵۰۰ کوچنيان داخل د بستر وو چې مورگانو يې وهلي وو په هغو کې له سلو څخه شل مړه شول په امريکا او اروپا کې داسې روغتون نه و چې د کوچنيانو دا ډله په کې داخل دبستر نه وه ځيني يې په کې کاڼه ، گونگيان او وړانده شوي هم دي .

ماخذونه :

بڻجھ او اسلام ۵۰-۵۳ ، ۶۰ – ۶۱ صفحي

اووم څپرکي

بښځه او سياست

د علومو د اکاډمۍ د غړي مولوي محمد اعظم (طارق) په وينا ، چې د هيواد د اساسي قانون پر بنسټ ، ځان کانديدول او يا بل کانديد ته رايه ورکول، د ټولني د هر وگړي بښځي او نارينه حق دی. مولوي طارق زياتوي: د اسلامي شريعت پر اساس که چيرې يوه بښځه د اسلامي قوانينو او شريعت په چوکاټ کې د ټولني ، خلکو او دين په لاره کې د خدمت ملاتړي ، نو هيڅ څنډ ورته نه شته . لکه چې د اسلام په پيل کې امهات المسلمین حضرت عايشي (رض) د ۳۰۰۰ پوځ مشري پر غاړه اخيستي وه او دا د دې بښکارندويي کوي، چې بښځي په سياست کې فعاله ونډه اخيستلای شي.

همداشان ديني عالم محمد حسن حقيار هم د بي بي عايشي(رض) گډون په جگړه کې د مثال په توگه بيانوي او وايي: ((د اسلام په پيل کې بښځو او نارينه وو د سترو کارونو د ترسره کېدو لپاره په جوماتونو کې مشورې کولې، چې له وخت سره سم د سياست په بڼه کې بدلون راغلی او اوس دغه چارې په پارلمان کې ترسره کېږي.)) دا ټولې څرگندونې د دې بښکارندويي کوي ، چې بښځي هم کولای شي په سياسي ، ټولنيزو ، روغتيايي، بنسټيزو او روزنه ، قضايي ، نظامي اونورو چارو کې ونډه واخلي او دا هم ثابته شوي، چې بښځو په دې ټولو چارو کې خپله وړتيا هم بنودلې .

که د نړۍ پرمخ تللو هيوادونو ته ځير شو، په ټولنيز ژوند کې بښځي له نارينه و سره يو ځای د ورځني ژوند د پرمخ بولو لپاره اوږه په اوږه دخپلو همسيالو سره ونډه لري ، بښځي په ډيرو کارونو کې د نارينه و په پرتله مثبت رول لوبولی شي، همدا سببونه دي چې دغو هيوادونو ډير زيات پرمختگ کړی دی ، ځکه چې په ټولنيزو ، سياسي ، روغتيايي او بنسټيزو او روزنيزو او ..... برخو کې يې بښځي له نارينه وو سره يو ځای په کار لگيا دي ، له بلې خوا په اسلامي هيوادونو لکه عربستان ، ايران ، پاکستان ، اندونيزيا ، ترکيه د منځنۍ آسيا هيوادونه او نورو کې هم بښځي له نارينه وو سره د ژوندانه په ټولو برخو کې په کار لگيا دي ، خو کله هم کوم چا د دوی دا ونډه غير شرعي او غير اسلامي ونه بلله.

خوله بده مرغه زموږ په ټولنه کې بيا تل هرې پديدې ته د ځينو په ليد په منفي ډول کتل کيږي . د تيرو کلونو ترڅو تجربو دا څرگنده کړې ، چې د مغرضو او اسلام او هيواد دښمنو لخوا د اسلام له مقدس دين څخه په بيلابيلو نومونو گټه پورته شوې او وسيله گرځيدلې. په ټولنه کې سربيره پر دې ټولو ستونزو بڼځې پټې دي هڅه کې دي ، چې د ټولني پټ ټولو چارو کې برخه واخلي او خپل گټورتوب ثابت کړي.

له بلې خوا په پارلمان کې د بڼځو ۲۵ فيصده شتون او د ۵ مليونو رای ورکونکو بڼځو پيغام دا دی ، چې په هيواد کې د بڼځو د يووالي او پيوستون خوځښتونه پيل شوي او د شکل نيولو په حال کې دي ، چې نارينه دي ته اړ باسي ، چې د بڼځو حقونو او د هغوی گډون ته د ټولني په بيلابيلو برخو کې جدي پاملرنه وکړي او د بڼځو نظر ، د بڼځو پريکړې او حضور ، نور له سمبوليکې او فيشنې بڼې څخه را ووځي او په رښتيني بڼه په سياسي او ټولنيز ډگر کې په گټورتوب سره را څرگندي شي ، تر څو وروسته له دې نه يوازې زموږ خويندې په ټولنه کې له خپل نه موجوديت څخه رنځ يونسې او نه هم د نړيوالې ټولني تر نيوکو لاندې راشو .

په انتخاباتو کې د بڼځو ونډه :

د افغانستان ټول اتباع ، بڼځينه وي او که نارينه د قانون په وړاندې مساوي حقوق لري او د هيواد په سرنوشت سازو پرېکړو کې د ارادې ، نظر څرکندل ، د انتخابيدلو او انتخابولو حق لري .

بڼځي د افغانستان د نفوس عمده برخه تشکيلوي او د افغانستان د اساسي قانون پر بنسټ ، بڼځي لکه سړي حق لري ترڅو د ټاکنو په بهير کې رایه ورکړي او د خپل سياسي برخليک په ټاکلو کې ونډه واخلي.

هره بڼځه کولی شي چې گواهي ورکړي ، که چېرته په کومه قضايي دوسيه يا شخړه راشي نو بڼځه مکلفه ده چې گواهي ورکړي ، البته که د شخړې په محل کې وي او علم ولري .

انتخاب هم يو ډول گواهي ده ، که غواړي چې ځان معلوم کړي نو ځان انتخاب کړه .

بڼځه هم کولی شي چې ځان انتخاب کړي او هم کولی شي چې رای ورکړي . اسلام کې د امت نمايندگي کول د بڼځو او نارينو ته يو شان دي ، البته ولسنشري نشي کولی .

ماخذونه :

کلید رادیو بڼځه او سیاست

بڼځه ، کورنی او ټولنه ۶۲ صفحه

افغانه بڼځه ! مدرنیت ، اسلام او عنعنه ۱۰۰ صفحه

اتم څپرکی

بښځه او ټولنه

ټولنه او بښځه دوه نه بيليدونکی نومونه دی چې يو دبل دمکمل او بشپړوونکي حيثيت لری، تمدن دعلم او معرفت دپرمختگ محصول دی. څومره چې په يوه ټولنه کی علم عام وی په هماغه اندازه دمدنی ژوندانه په لور گړندي گامونه پورته کوی ځکه چې دموور غيره يوه داسی ارزښتناکه مدرسه ده چې دملکت دترقي او پرمختگ او دټولني دپه ځان متکی کيدلو لپاره داسی افراد ټولني ته وړاندي کوی چې دهېواد په پرمختگ کې په زړه پوري گټه لری. همدا علت دی چې د اسلام سپيڅلي دين دعلم زده کړه په نر او بښځي دواړو يوشان فرض کړيده.

دحضرت ابوهريره(رض) ام المومنين حضرت عايشه(رض) په روايت حضرت رسول اکرم(ص) فرمایلی: ژباړه: په عام مفهوم سره بښځي اونارينه دواړه په کښي شامليری او خطرات محدثين په وضاحت سره فرمایي چې ددغه مبارک حديث اطلاق په نر او بښځي دواړو کيږي او دعلم زده کړه په نر او بښځي دواړو يوشان فرض شويدي خوځینی سرتمبه خلک په دي کلک ولاړدي چې بښځو ته دعلم زده کړه اصلاً په کارنه ده چې بيا په کاروي هم دومره ورته په کار ده چې خپل ضرورت پري رفع کړي.

د بښځي مقام په ټولنه کې

بښځه د بشري يوه نه بېلدونکي برخه ده ، په دې کې شک نشته چې بښځه نه وی نو بشري عالم به نه وی ، د نړۍ او افغانستان د عالمانو پوهانو ، متفکرينو ، ټولنيز او سياسي فعالانو او د نورو بريالي کسانو په منځ دېرې بښځي دي ، او يا بښځو په خپل لمنو کې روزلي دي .

يوه مشهوره وينا ده چې د کاميابه سړي تر شا يوه بښځه وي . دې بښځي له هغې سره په ټولو کارونو کې مرسته کړې او کوي يې . بښځه يا ميندي دي چې په کورنيو او ټولنه خپله د مور ولی دنده تر سره کوي او خپل بچيان روزي ؛ يا په ټولنيز او سياسي چاپيريال کار او فعاليت کوي او يا هم په بنسټونو او پوهنتونو

کې په خدمت بوختې دي . دغه بېلگې دا خبره جوتوي چې که بڼځو ته کاري فرصتونه برابر شي نو له نارینه و سره اوږه په اوږه او حتی تر هغوی په بڼه توکه کار او فعالیت کولی شي .

د بڼځي رول په ټولنه کې :

زمونږ ټولنه افغاني ټولنه ده ، داسې ټولنه چې اسلام او عنعنات پکې قوي موقف لري . په اقتصادي لحاظ له دینه انکار نشي کېدای چې د بڼځو رول دلته واقعاً د سخت اهمیت وړ دی ، ځکه چې له مسلسلو ۳۰ کلنو جگړو ، مهاجراتونو ، مرگ ژوبلې ، فقر ..... افغاني ټولنه دپته ضرورت لري چې له خپلو موثرو کاري کدرونو څخه (که بڼځپنه وي او نارینه) اعظیمه استفاده وکړي .

د تعلیم نشتوالی د دی باعث شوی چې حتا هغه بڼځي چې د کورنۍ په چوکات کې د خپلو اولادونو پالنې ته کافي وخت هم لري نشي کولای چې په موفقه توگه د خپلو اولادونو پالنه او روزنه وکړي .

گورو چې د داسې محول ماشومان یو شمیر اخلاقي او سلوکي ستونزې لري ، هم میندې نشي کولی ټولني ته مثالي اولاد وړاندې کړي .

اماً باسواده مېرمنو عملاً د هیواد په اداري فعالیتونو کې بڼه ونډه اخیستي، دغه رول که څه هم ډیر محدود خو خپل وزن یې درلود ، او هم یې ماشومان تر بل هر محول اخلاقي او سلوکي وي .

مطلب دا چې بڼځه کولی شي په ټولنه کې فعاله او هر اړخیزه ونډه واخلي ، داسې ونډه چې مذهب او کلتور سره په ټکر کې نه وي او نه د دې مادي او معنوي حیثیت یې په کې خوندي وي .

لور که زوی

لور او زوی د الله (ج) نعمت دی ، اکثره خلک لور د ځان پټی گڼي او د هغی زده کړه عبس گڼي، وايي لور خو د پردې کور وي یوه ورځ به لاره شي او زوی خو د بوډه والي همساده په همدې وجه نه د لور سالمې روزنې ته پاملرنه کوي اونه ېې تربیه ته ، ان هغه میندې رتي چې لوني یې پیداکړي .

لوني یوازي هغه متاع گڼي چې د اړتیا پر مهال ترې گټه واخلي او تر خپله وسه یې گرانه وپلوري .

د زامنو راتلونکي ته چې څومره پاملره او څومره اندېښمن وي د لور په برخه کې بياهيڅ فکر او اندېښنه ورسره نه وي .

اما له نيکمرغه په تېرو څو کلونو کې عامه پوهوې ډير شوي دي لور ته هم د زوی په شان زده کړه ورکول کيږي .

افغانه نجلۍ، ټولنه او دهغي له ستونزو ډک ژوند

افغانه نجلۍ او ټولنه!

افغانه ټولنه يوه دوديزه ټولنه ده، که څه هم نورې نړۍ قبائلي ژوند پخوا ختم کړی، خو افغانان تراوسه پورې په دوديز ژوند او سستم کې روان دي.

په دې ټولنه کې د افغانه نجلۍ ژوند ډېر تريخ دی. په دې ټولنه کې د يوې نجلۍ ژوند د زېږېدو سره تريخ وي، ځکه چې کورنۍ يې په زېږېدنه هيڅ نه خوشحاليږي، په دې ټولنه کې هره کورنۍ او هر مور پلار د هلک په زېږېدنه خوشحالي او د نجلۍ په زېږېدنه د خپگان څرگندونه کوي.

د نجلۍ په دې ټولنه کې د سترگو غړولو سره د دهغي سره توپيري چلند پيل کيږي. دې ټولني تل هلک ته په نجلۍ بری ورکړی او هلک يې له نجلۍ غوره گڼلی دی.

دا په داسې حال کې ده چې اسلام بښځو ته ډېر حقونه ورکړي دي، خو پښتنه ټولنه يوه داسې ټولنه ده، چې که څه هم ټول په ټول وگړي يې مسلمانان دي، خو د بښځو په حقونو يې بيا ځانونه غلي کړي دي او دې ټولني هيڅ کله هم افغانه نجلۍ ته خپل حقونه نه دي ورکړي.

سعادت حسن منډو وايي، ((هر تن په بستره نجلۍ غواړي، خو هيڅوک هم لور پېدا کول نه غواړي))، دا خبره په دې ټولنه ډېره بڼه ايلايي کيږي.

که هلک هر څه وکړل، خو هلک هلک دی، هغه ته دا حق لري، خو که نجلۍ له دروازي دباندې هم ووته، نو د دهغي قتل بيا روا کيږي. دا ټولنه په ډېرو ورو ورو خبرو نجلۍ وژني، تر څو خپل غېرت په ټولنه کې بښکاره کړي او خپل غېرت تاو کړي، چې داسې يو د غېرت! کار يې کړی دی.

افغانه نجلۍ او زدکړي!

د افغاني نجلۍ د ژوند يوه لويه او مهمه ستونزه د هغې زدکړې ته نه پرېښودل هم دي.

که څه هم اوس مهال ډېری خلک چې ښاري ژوند ته يې مخه کړې ده، هغوی د زدکړو پر اهميت پوهېدلي دي او خپلې لونه او زمان يې ډول مکتبونو ته لېږي او بيا دواړه په شريکه لورو زدکړو ته هم لېږي، تر څو په ټولنه کې ژوند وکولای شي.

خو بيا هم زيات شمېر پښتانه او افغانان په قبايلي سستم پورې تړلي دي او زيات خلک اوس مهال هم په کليو کې ژوند کوي. لومړی خوتولنه افغانه نجلۍ ته دا حق نه ورکوي چې زدکړې وکړي، ځکه تل همدا خبره کوي، چې نجلۍ د پردې کور ده او بايد چې فقط د کور کارونه زده کړي.

افغانه نجلۍ له پېدا کېدو سره په دې فکر کې وي، چې هغه د يو چا لپاره پېدا شوې او بايد چې د هغه لپاره ژوند وکړي، ټول عمر د نورو خدمت وکړي، د سړو د پښو لاندې ژوند وکړي او هن تر دې، چې که څه ناروغي هم لري نو کورنۍ ته يې څرگنده نه کړي، ځکه که داسې څه ناروغي او څه خبره مخي ته راغله، نو بيا به يې څوک نه ودوي.

نو په داسې حال کې، نجلۍ له زدکړو پاتې شي او ټول ژوند يې په تيارو کې تېر شي.

که ځينې کورنۍ نجلۍ زدکړې ته هم ولېږي، خو له څلورم پنځم صنف وروسته يې په کور کېنوي او وايي به چې بيا به يې څوک نه ودوي. يا داسې هم کېږي چې وايي، ولس به څه وايي چې په لونیو زدکړه کوي.

يوه مهمه ستونزه دا هم ده، چې په ټولنه کې چې افغانه نجلۍ زدکړو ته لېواله وي او کورنۍ يې هم غواړي چې په انجونو زدکړې وکړي، نو بيا هلته مسئله دا وي چې بهر په لارو کوڅو کې هلکان انجونو ته ناست وي او زياتو سيمو کې هلکان په انجونو پسې اوازونه هم کوي او تنگوي يې هم، دا نو داسې يوه ستونزه ده چې زياتې کورنۍ بيا له دې وجې نه غواړي چې خپلې انجونې مکتبونو او پوهنتونونو ته ولېږي او زدکړې ترلاسه کړي.

نو په بچو زدکړه کول چې په نورو ټولنو کې يو د غېرت کار دی، هغه په دې ټولنه کې د بې غېرتۍ کار گڼل شوی دی، نو هم دا وجه ده چې افغانه نجلۍ په زياتو سيمو کې له زدکړو بې برخې او پاتې شوې ده.

افغانه نجلۍ او په ناخوښه توگه يې واده!

د افغاني نجلۍ په ناخوښه واده هم يو له مهمو ستونزو څخه دى.

اسلام نجلۍ ته دا حق ورکړى دى، چې په خپله خوښه واده وکړي. که يو هلک يې نه وي خوښ، نو بايد چې له واده انکار وکړي. خو زموږ په ټولنه کې بيا داسې ناشونې ده. که يوه افغانه نجلۍ له واده انکار وکړي نو هم وژلى کېږي، په دې تور چې دا خو ((فاحشه)) ده، ځکه چې هغه هلک يې نه دى خوښ، نو ټول ژوند به ورسره څنگه تېروي؟

يا که کومه نجلۍ دا وغواړي، چې د خپلې خوښې سره سم واده وکړي، نو هم دا ټولنه ورته اجازه نه ورکوي، که وروڼو يا پلار ته يې مالومه شي، چې افغانه نجلۍ د خپلې خوښې واده غواړي، نو هم د نجلۍ وژنه روا ده.

خو که هلک وغواړي، چې د خپلې خوښې واده وکړي، نو هغه حق لري، خو نجلۍ ته دا حق نه ورکول کېږي. دا د دې هم لامل شي، چې نجلۍ د خپل ځان د وژني پرېکړه وکړي او په زياتو سيمو کې داسې پېښې ليدل شوي دي، چې د ناخوښه واده په وجه، انجونو ځانوژني کړي دي او خپل خور ژوند يې مرگ ته سپارلى دى.

يا هم که کومې انجونه دې ته زړه ښه نه کړي، چې خپل ځان مرگ ته وسپاري، نو يو داسې تريخ ژوند پيل کړي، چې نه هم په خپله ښه ورځ وويني او نه يې هم خاوند ترې ښه ورځ وويني. چې دا نه يواځې د ټولني د شاتگ سبب کېږي، بلکې د کورنيو د تاوتریخوالي او د لانجو سبب هم شي.

افغانه نجلۍ او د هغې سره کورنۍ تاوتریخوالی!

کورنۍ تاوتریخوالی يو داسې څيز دى، چې زموږ په ټولنه کې يې گڼ شمېر کورنۍ له لانجو سره مخ کړي دي. د افغاني نجلۍ سره زيات وخت کورنۍ تاوتریخوالی هم د کورنيو د مېرمنو له وجې راپېدا کېږي، خو د نجلۍ سره کورنۍ تاوتریخوالی هغه لامل دى چې د يوې افغاني نجلۍ ژوند يې تريخ کړى دى.

دا داسې يوه مهمه ستونزه ده، چې په ډېرى کورونو کې شته او د کورنيو ژوند هم د دې له وجې لانجمن شوى دى.

که تاسو د تېرو ورځو خبرونه په دقیق نظر وگورئ، نو تاسې ته به پکې داسې ډېرې خبرې مخې ته راشي، چې د کورني تاوتریخوالي له وجې یا هم ځینې ځایونو کې نجونو ځانورنې کړي وي او یا هم مېرمنو په کورونو کې افغانه نجلۍ وژلي وي.

د کورني تاوتریخوالي یوه وجه دا هم ده، چې کور ته یې ورنډاریانې راشي، نو بیا یې ورنډاریانې غواړي چې په کور کې له انجونو څخه خپلې غلامې جوړې کړي، نو بیا ورته داسې پلمې جوړوي چې د انجونو ژوند ورسره تریخ شي او کورنۍ تاوتریخوالی رامنځ ته شي.

په بدو کې ورکړه!

د افغانې نجلۍ له پېدا کېدو سره د هغې د ژوند پرېکړې د سپرو په لاس کې شي. که په ماشوموالي کې یې چاته ورکړه او که په بدو کې یې چاته ورکړه.

نجلۍ دا حق نه لري، چې هغه له دې انکار وکړي او دا ووايي، چې که بد یو سړی کوي، نو ولې یې هغه قرباني شي، ځکه چې په داسې وخت کې بیا د افغانې نجلۍ مرگ روا دی.

په دې ټولنه کې ټول عمر هم دا کېږي، چې یو هلک یا سړی څوک ووژني او یا هم داسې بل څه بد کار ترسره کړي، نو جرگه کېږي او اخري خبره په دې وشي، چې د هغه هلک خور یا د هغه سړي لور، هغې کورنۍ ته په بدو کې ورکړل شي، چې یاد سړي یا هلک ورسره څه بد کړي وي.

دا نو بیا د دې نجلۍ لپاره د دوزخ په څېر ژوند پېل شي. کومې کورنۍ ته چې نجلۍ په بدو کې ورکړل شوي وي، هغوی بیا دې نجلۍ ته هیڅ د انسان په سترگه نه گوري او تل ورته د یو غلام په سترگه کتلی شي.

د نجلۍ په بدو کې ورکول اخري کې دا پایله شي، چې یا هم هغه نجلۍ ځانورنه وکړي او یا هم ټول عمر د یو تریخ ژوند تېر کړي، ټول عمر د څارو په څېر اوسېږي او ژوند یې له ستونزو څخه ډک وي.

بڼځه په پښتنې ټولنه کې

پښتانه خپل د ویاړلي تاریخ په اوږدو کې، د دی په څنګ کې چې هیڅ یو اشغالګر استعماري قدرت ته یې سر ندی تیب کړی او هیڅکله یې هم د ذلت ژوند یې ندی منلی، د بڼځو لپاره د ټولني د نه بیلیدونکي برخي

په توگه د پيريو راهيسي چې په نړۍ کې د بشر او د بښځو د حقونو هيڅ خبره هم نه وه، بښځو ته خپل په ټولنه کې ډير بڼه مقام قايل شوی دی. پښتانه خپل د ټولنيز او سياسي ژوندانه د تاريخ په بهير کې، په ټولو ټولنيزو، سياسي، اقتصادي، دولتي اداره او آن په نظامي چارو کې پتمنې بښځې او نارينه بي له کوم تعصبه اوږه په اوږه کار او په گډه هلې ځلې کړي دي. بښځې په مختلفو دورو کې په ټولو ټولنيزو برخو کې فعالې وې، په مختلفو ادارو کې په افغاني لويو سلطنتونو کې د بښځو لپاره د بښوونې او روزنې آسانتياوې برابرېدلې او هيڅ ډول تعصب لږ و. بښځې د پښتنو د ټولو سلاطينو او حکمرانانو په سياست او اداره کې حياتي او فعاله رول لوبولی دی. د غوريانو د حکومت څخه کولای شو د سلطان راضيه چې په ۶۳۴ هـ کې په ټول هندوستان کې حاکمه شوه او د څوکلونو لپاره حکومت وکړ او په دهلي کې يې په خپل نوم سکه هم ووهله؛ په دغه دوره کې شايد په ټوله نړۍ کې کومه بښځه د يو غټ ملک حاکمه شوې نه وي. د امريکې د متحده ايالتونو په معاصر تاريخ کې چې ځان د ديموکراسي او بشري حقونو او په ځانگړې توگه د بښځو د حقونو ټيکه دار او حامي بولي، هيڅ يوه بښځه نده توانيدلې چې په هغه هيواد کې ولس مشره شي.

۲۰۰ کاله مخکې په کليو او بانډو کې بښځې د کورڅخه باندې له نارينه وو سره اوږه په اوږه کار کړی، او خپل د کار په مقابل کې يې مزد تر لاسه کړی، په دی هکله څيړونکي «معصومه عصمتي وردک» په خپل کتاب کې «نقش و موقف زنان افغانستان» ليکي «احمدشاه بابا کارپوه بښځو ته په هيواد کې په حکومتي چارو کې د برخه اخيستنې اجازه ورکوله، دوی ته يې لقبونه وټاکل، په ځانگړې توگه د بښځو په اړوند او د بښځو د حقونو لپاره يې د فرمانونو د صادرولو حق بښځو ته تفويض کړ. چې کومه بښځه يې د يو کار لپاره گمارله، مهرونه يې هم ورته جوړول؛ ترڅو هغه فرامين چې دغې بښځې صادرولی نور هم وزن او اعتبار پيدا کړي. دغه نیک رسم د احمدشاه دراني د کورنۍ او تر هغه وروسته د سدوزايي او محمد زايي په سلطنتونو کې هم دوام وکړ.»

د افغانستان د تاريخ په اوږدو کې بښځې په سياست، اداره او د ظلم او يرغل په مقابل کې مبارزې او د خپلواکي په جگړو کې د نارينه وو په څنگ کې په ونډه اخيستلو سره ډير مهم رول لوبولی دی.

زه غواړم د زرهاوو نوم ورکې (گمنامې) اتلې بښځې د جملې څخه د څو تنو نامتو بښځو څخه يادونه وکړم چې هر يوه په خپل وار سره وکولای شول د خپلواکۍ او آزادۍ په مقدسو جگړو کې په مستقيمه توگه ونډه واخلي، د خپل پت او عزت په دفاع کې کلک ودريري، او کله هم د غټو سلطنتونو او امپراتوريو د جوړولو عامل وگرځي. د دوی کارنامې د افغانستان په وياړلي تاريخ کې په زرينو کرښو ثبت شوي دي.

د بڼځو حقوق څوک تر پښو لاندې کوي :

دا یو څرگند حقیقت دی چې په ټولو ادیانو کې یوازې د اسلام سپېڅلي دین بڼځو ته ټول حقوق ورکړي دی. په داسې حال کې چې داسلام دراتگ نه مخکې د جاهلیت په زمانه کې بڼځو ته د ژوندانه حق هم نه ورکول کېده، تردې چې خلکو به د پیغور له ویرې ژوندی بڼځولی، او که کومه به ترې ژوندی پاتې شوه نو سره له دې چې سپکه او حقیره به گڼل کېدله، یو حق به هم نه ورکول کېده، لکه د میراث حق، د ملکیت حق، د احترام او د عزت حق اوداسې نور.

د جاهلیت په زمانه کې به له یوې بڼځې سره، په یو وخت کې گڼو نارینه وو نا مشروع جنسي اړیکې نیولې او چې کله به یې ماشوم پیدا شو بیا به یې څېره پېژندونکی راوست او ماشوم به یې د دغو کسانو له ډلې څخه یوه ته منسوب کړ.

همدارنگه په اوسنۍ زمانه کې ، کفري نړۍ هم بڼځو سره هماغه پخوانۍ وحشیانه کړنلاره او د حقوقو تر پښو لاندې کول په نوي شکل او بدله څېره ترسره کوي، نو دا یو روښانه حقیقت دی، چې غربي نړۍ بڼځه له خپلو فطري او انساني حقوقو څخه بې برخې گرځولې ده، یوازې د تجارتي اعلانونو او د مالونو د خرڅلاو لپاره ترې کار اخستل کېږي، ترهغه چې بڼځه ځوانې او ښکلا ولري، په تجارتي اعلانونو سره پرې د مالونو د خرڅولو بازارونه او مارکیټونه چلوي، کوم شیان چې نه خرڅېږي هغه د بڼځو په انځورونو خرڅروي. جنسي استفاده ترې کوي؛ خو کله یې چې عمر د مالوم حد څخه واورې او پخوانۍ ښکلا او ځوانې یې پاتې نه شي، بیانو د ټولني د اوږو بار وي ځکه هاغه څه چې د بڼځو په اړه یې دوی ته اهمیت درلود هغه اوس نه شي ترلاسه کولی، نو له همدې امله پوره له پامه وغورځولی شي.

نو ځکه اوس په غرب کې د باکرو انجنو شمېره بې اندازې کمه ده، او نشته سره برابره ده. علت یې دا دی چې د دوی د دیموکراسۍ د قانون پر اساس که چېرې د زنا دواړه خواوې سره موافقې وي، په زوره نه وي ترسره شوي نو هیڅ جرم یې نه گڼي، نو همدا د زنا د جرم د مخنیوي قانون د نه شتون وجه ده، چې د ایډز وژونکي ناروغۍ په غرب کې د حده زیاته شوې ده نو ځکه دواړه لوري دغه ناکاره عمل بې له کومې وېرې ترسره کوي.

له هاغه مهاله راهیسې چې د اسلام مبارک دین سپېڅلي وړانگې په نړۍ کې وپرقېدلې، بشریت ته یې د جهالت د تورو تیارو څخه د وتلو لار وروښودله، بڼځې ته یې هم لوړ مقام او هاغه ټول حقوق ورکړل چې بڼځې ورته په خپل انساني ژوند کې اړتیا درلوده . اسلام بڼځې ته په لومړي ځل د ژوند کولو حق ورکړی

چې په ژوندون د خاورو لاندې کولو او وژلو څخه يې وژغورلې، اسلام نارينه ته امر کړی چې بښځی سره بښه چلند وکړی (وعاشروهن بالمعروف). اسلام بښځه دټولنی جوړونکی وبلله او هغه يې د کور نيکمرغي، د نارينه جامه، د نارينه او دوزخ ترمنځ پرده وگڼله، او د نارينه لپاره يې د مور، خور، مېرمنې او لور ارزښتناک حيثيت د مرگ تر مهاله ورپه برخه کړ.

رسو الله صلی علیه وسلم په يوه حديث کې هغه څوک د کامل ايمان درلودونکی او بهتر گڼلی دی چې له بښځو سره بښه چلند کوي: «أكمل المؤمنين إيماناً أحسنهم خلقاً، وخياركم خياركم لنسائهم» يانې کامل مؤمن هاغه څوک دی چې د بښه اخلاقو درلودونکی وی، او هغه څوک ستاسې له جملې بښه دی چې د خپلې کورنۍ لپاره بښه وي.

د اسلام په سپېڅلي کتاب قرآن کریم کې يو سورة د بښځو په نوم (سورة النساء) نومولی شوی دی، چې پکې د بښځو حقوق لکه د ميراث احکام او له هغوی سره د انصاف کولو په اړه لازمي لارښوونې بيان شوي دي. همدارنگه يو بل سورة د مريم رضي الله عنها په نوم نومولی شوی دی. همداسې د قرآن کریم په مختلفو ځايونو کې بښځو سره د بښه چلند، او د هغوی د مشکلاتو د حل لارې چارې په گوته شوي دي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم- په خپلو مبارکو احاديثو کې بښځه (مور) له نارينه (پلار) څخه درې ځلې په حق کې زياته گڼلې ده.

رسول الله صلی الله علیه وسلم مسلمانان هڅولي دي چې يو بل ته پر بښځو باندي درحم او هغوي سره د بښه چلند په اړه وصيت وکړی فرمايلي يې دي: «استوصوا بالنساء خيرا» راوه البخاري و مسلم. ژباړه: يو بل ته د بښځو په هکله بښه وصيت او سپارښتنه وکړی.

که څه هم په اوسنی زمانه کې لکه څنگه چې په اروپا ، امريکا او کفري نړۍ کې د اسلام په ضد ډېر زيات منفي تبليغات ترسره کېږي چې وايي اسلام بښځو ته پوره حقوق نه دي ورکړي، يا د بښځو سره بښه سلوک نه کوي، خو پخپله په همدوی کې بښځې تر نارينه وو ډېرې مسلمانيزي. په امريکا کې د هرو څلورو کسانو څخه چې اسلام قبلوي، درې يې بښځې وي. او د برتانيې د يو نيم مليون مسلمانانو په منځ کې پنځه ويشت زره يې سپين پوستي انگریزان دي چې تازه مسلمانان شوي دي او جالبه يې لا دا چې په دغو کې د بښځو شمېره تر سړيو زياته ده.

د بښځو د دې زياتو مسلمانېدلو وجه دا ده چې خلک کله منفي تبليغات واورې، نو دې ته اړ شي چې د اسلام پوره مطالعه او څېړنه وکړي، بالاخره ورته ثابته شي چې اسلام هاغسې دين نه دی لکه چې غرب يې انځوروي، بلکې يو سپېڅلی دين دی، چې د هېچا حقوق نه تلف کوي.

اوس غواړم چې بښځو ته د اسلام له خوا ځينې نور مهم ورکړل شوي حقوق هم په لنډه توگه، په لاندې ډول وړاندې کړم:

۳- د واده څخه وروسته د بښځې ټوله نفقه او پوښاک (جامه) هم اسلام د نارينه (مېړه) په غاړه اچولي ده، او بښځه يې د نفقي د درانه مسؤليت څخه معاف کړی ده. الله تعالی فرمايي: «وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ» [البقرة: ۲۳۳]. يانې او د ماشوم پر پلار باندې د هغه د شېبې ورکونکې مور نفقه او جامې لازمي دی په نيکې طريقې سره.

همدارنگه په بل ايت کې الله تعالی فرمايي: «الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ» [النساء ۳۴]. يانې نارينه پر بښځو مسلط او اداره چيان دي له دې امله چې الله تعالی د هغوی ځينو ته پر ځينو نورو فضيلت ورکړی او له دې کبله چې نارينه خپل مالونه لگوي.

جابر رضی الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم خلکو ته په خطبه کې داسې وفرمايل: «اتَّقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ، فَإِنَّهُنَّ عَوَانٌ عِنْدَكُمْ أَخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانَةِ اللَّهِ وَاسْتَحْلَلْتُمُ فُرُوجَهُنَّ بِكَلِمَةِ اللَّهِ وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ» رواه مسلم. يانې د بښځو په هکله د الله تعالی څخه وډار شئ! داځکه چې تاسې دوی د الله تعالی د امانت په توگه اخيستي او د هغوی د شرم ځايونه مو د ځان لپاره حلال کړي دي نو په تاسې باندې د دوی خوراک او پوښاک لازم دی.

او په بل حديث کې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: «وَحَقُّهُنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ تَحْسِنُوا إِلَيْهِنَّ فِي كِسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ» رواه الترمذی. يانې ستاسو د بښځو حق پرتاسې دا دی چې هغوی ته بڼه جامه او بڼه خوراک برابر کړئ.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: «ثَلَاثَةٌ قَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَنَّةَ مِمَّنْ خُمِرَ وَالْعَاقُ وَالذَّيْوُثُ الَّذِي يَقْرَأُ فِي أَهْلِ الْخَبْثِ» رواه احمد والنسائي. يانې پر دريو کسانو باندې الله تعالی جنت حرام کړی دی د شرابو معتاد، د مور او پلار خفه کونکی او دووس سړي، چې د خپلې بښځې د عفت پاملرنه نه کوي او پردي سرو ته اجازه ورکوی چې دهغه د بښځې سره ناسته پاسته او راشه درشه وکړي.

بلکې داسلام مقدس دين امر کړی دی چې نارینه دې د خپل عفت او ناموس څخه دفاع وکړي او که په دغه لار کې څوک ووژلی شي نو هغه شهيد دی. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: «من قتل دون اهله فهو شهيد» روہ الترمذي و ابو داؤد والنسائي. يانې څوک چې د خپلې بښځې د عفت څخه په دفاع کې ووژلی شي نو هغه شهيد دی.

۵- همدارنگه اسلام بښځې ته د ميراث حقوق هم ورپه برخه کړي، چې له اسلام څخه مخکې د جاهليت په زمانه کې يې دغه حقوق نه درلودل.

۷- يو بل مهم حق چې اسلام بښځه ترې برخمنه کړې ده هغه د احترام او کرامت حق دی، سړی بايد خپلې بښځې ته د احترام په سترگه وگوري او هاغه وينا او عمل ترسره نه کړي چې د هغې د خپگان او خواشینی سبب گرځي، او دا ځکه چې بښځه يوه باعزته انسان ده او بايد دهغې سره د يوې مزدورې په څير چلند ونه کړی شي، بښځو ته په سپک نظر کتل دا د کم اصلو او کم عقلو نارينه و کار دی. په يو حديث کې داسې راغلي دي: «ما اکرهمن الا کریم ولا اهانهن الا لئيم» رواه ابن ماجه. يانې عزتمند سړی د بښځو عزت کوي او سپک او رذيل سړي د بښځو سپکاوی کوي. مطلب دا چې د بښځو عزت کول د ځان عزت کول دی او د بښځو سپکاوی د ځان سپکاوی دی.

۸- د بښځو تعليم د بښځو حق نه، بلکې يوه فریضه ده، چې علم په هر مسلمان (نارينه او بښځينه) باندې فرض دی. خو دا فرضيت به په هاغو شرايطو برابر وي، چې اسلام بښځو ته ټاکلي، او د بښځې عزت، ابرو او حيا نارينه و سره په مخلوطيت کې پايمال نه شي.

دعائشی رضي الله عنها څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: «من ابتلی من هذه البنات بشئ فاحسن اليهن کن له سترا من النار» رواه البخاري ومسلم. ژباړه: چاته چې لورگاني ورکړی شوی وي او دې ورسره احسان وکړي (د هغوی بڼه خدمت، پالنه او تربيه وکړي) نو دغه لورگاني به دده او ددو زخ داور ترمنځه به د يوې پردی په شان وي يانې دغه لورگاني به د دوزخ د اور څخه د ده د ژغورني سبب شي.

د اميدوارو مېرمنو سره بايد څنگه چلند وشي :

د اولاد لرلو له پرېکړې وروسته، چې کله مور او پلار د اولاد لرلو پرېکړه وکړه او په دوه اړخيزه توگه يې دا منله چې مور کولای شو يو اولاد ولرو او د هغه/هغې سمه روزنه وکړو، نو پلار بايد خپله مېرمن

په پرلپسې توگه د اړوندې ډاکټرې/ډاکټر تر درملنې لاندې ونیسي او د هغوی د مشورو سره سم کړنې ترسره کړي، اوس خو به ښايي داسې کسان نه وي، چې هغه عمومي او لومړني معلومات ونه لري، د امیدواری پر مهال د دروند وزن پورته کول او ډېر کار کول او له ورته نورو کارونو ډډه کول دي، خو داسې نورې ستونزې هم شته دي، چې زموږ ټولنه ورسره مخ ده خو موږ یې حتا ستونزه نه بولو او ښايي ډېرو یې په اړه فکر هم نه وي کړی، هغه د مېرمنې اروايي نارامي ده، که هغه نارامه وي نېغ په نېغه پر ماشوم اغېز کوي، د مور خوراک، څښاک او حتا کړه وړه د مور په گېډه کې د ماشوم پرتوليزې ودې اغېز کوي.

له سمو او گټورو خواړو نیولې هان تر ځینو اړینو درملو پورې باید یوه امیدواره مور د خپلې امیدواری د سلامتیا په پار ولري، د دغو ترڅنګ آرامه او سولیز فضا او چاپېریال هم اړین دی، له اروايي فشاره د مور ساتنه او هغې ته راتلونکي ډاډ ورکول دا ټول هغه څه دي، چې په ډېرو عادي امکاناتو باندې یې ترسره کولای شو.

خاوند کولای شي، خپلې مېرمنې ته د مینې په ښوولو سره ډاډ ور په برخه کړي او حتا د ماشوم د راتلونکي په اړه ورسره بحث او مباحثه کولای شي، چې داسې او هسې به یې روزو داسې مینه به ورکوو، دغه خیالي نړۍ جوړول هم امیدواري مېرمنې ته سکون ور په برخه کوي او که خاوند یې ورسره په مینه او محبت چلند وکړي، عاشقانه چاپېریال جوړ کړي او ورسره د ورځنیو چارو په سمون او ترسره کولو کې مرسته وکړي، ښايي هغې ته یو ډول دنننی ډاډ ورکړي او په ډېر غرور سره به خپل ژوند ته ادامه ورکړي، چې ښايي دا غرور یې د ماشوم د روغتیا، او ښې ودې په برخه کې ډېره مرسته وکړي.

د خپلې کوتې په دیوالونو د ماشومانو د انځورونو د ځورلو سره تاسې هغې ته د ماشوم د سپېڅلي او مینه ناکي نړۍ په اړه خبرې کولای شئ، هغه به یې په لیدو خپل راتلونکی ژوند له خوښیو او مینې ډگ گڼي او له همدې سره به یې ذهن آرامه، خوشاله او ذهني سکون به یې هم په برخه وي. غواړم په لسو ټکو کې د اولاد د زېږون دمخه د ځینو چارو ترسره کول راوغاړم:

په کوته کې د ماشومانو انځورونه د مور ذهن د ماشوم لرلو لپاره نور هم آماده کوي او له ځانه سره ورته خوشالیانې زېږوي

مور ستړیا ته نه پرېښوول او هغې ته هر ډول اروايي سکون ورکول.

له مېرمنې سره د خاوند خوشاله، ملاتړی او مینه ناک چلند.

د کورنۍ چاپیریال خوشاله او آرامه ساتل او د کورنۍ نور غړي د امیدواری پرمهال د ستونزو، دردونو او نورو کړنو په اړه خبرول، چې که د امیدواری مېرمنې څخه کومه تېروتنه وشي، باید ځواب یې ستوغ او تېر ورنکړل شي، د بېرته ورځوابولو پرځای یې حالت درک کړای شي او په حوصلې یې په مینه ناکه لهجه پوه کړي.

د ماشوم روزلو په اړه له امیدواری مېرمن سره بحث کول او دماشوم لرل یې د دواړو لوریو د مینې دپروالی بنسټ وگڼي.

د اولاد راولړ باید د کورنۍ بڼبرازي وگڼي او ورته خوښ بینه اوسي، چې په راتگ سره به یې کورنۍ بڼبرازه کېږي، نه دا چې داسې فکر ورکړای شي، چې په راتگ سره یې کورنۍ غالمغالي او مېرمن سترې کېږي.

د امیدواری مېرمنې د خوړو او پرځای غوښتنو پوره کول او په خپلسري ډول د هر ډول درملو نه خوړلو توصیه کول.

د امیدواری مېرمن حالت درکول، خاوند باید د خپلې مېرمنې حالت درک کړي او بنايي له هغې څخه ځینې ناسم عکس العملونه ترسره شي، خو باید په سره سینه یې په مینه ورځواب کړي او په آرامي یې پوهه کړي.

د امکان په صورت کې د منظرو لیدل او ارام بڼبونکي او بڼکلي ځای ته وړل او چکر ورکول.

د خاوند له خوا ورته د پوره ډاډ او ملاتړ احساس ورکول.

په تولید ډول دا ویلای شم، چې د ماشوم تر زېږون دمخه باید ټولې خوښۍ، مینه او مرسته د ماشوم مور ته ورکړل شي، ځکه چې په مور باندې هر ډول سم او ناسم حالات نېغ په نېغه د ماشوم په ودې او روان اغېز کوي.

د بښځې او نارينه ترمن توپيرونه

الف : بيولوژيکي توپيرونه

دنارينه روغتيايي حالت د بښځې په اندول بڼه وي ځکه چې په هغه کومه ټاکلې ناروغي نه راځي کومې چې پر بښځې راځي .

د حيض او نفاس حمل او زېروني ، د تي ورکولو ، د کوچني د روزني اغېزې د بښځې په بدن پريوځي : مثال : په حيض کې د بښځې بدن پر هغې درنېري د تودوخي درجه يې ټيټيري ، هاضمه يې خرابېري ، د بدن غړي يې سستېري په هرو سلو کې (۳) 2 بښځې په حيض کې درد نه لري نورې ټولې له دې دردونو څخه خورېري .

علي القاضي د نور سکستشنسکي ، امېل لورک ، لاینسکي ، فان دی فلدا ، مېل نورالک ، گبهارد ، کرسې شکنسکي ، کرافت ايبنو ا و داسې نورو مشهورو ډاکټرانو او پوهانو نظريات را اخېستي دي چې لنډيز يې دادی .

بښځې ته په حيض کې سردرد ، ستوماني ، د اندامونو سستي ، دېوکو

درد ، د اعصابو کمزورتيا ، په مټانه کې پرېشاني ، له بدهضمې څخه شکايت ، په سينه کې درد ، دتنفس سرعت ، م د طبيعت گډوډ واله او پرېشاني لکه چې بښځه ډېره ناروغي وي ، له نامه څخه لاندې درد چې د زړه تنگوال به ورسره وي پيدا کېږي ژرېدونکې به وي ، فکر خراب وي ، سکون ، اطمئنان ، سوکالي او آراموالی ورسره نه وي ، م خپل ورځنی کار نشي کوالی ، د بدن غړي يې د ارادې تابع نه وي مثال : که کاتبه وي پوره ټايپ نه شي کوالی ، د يو ټکي په بدل بل ټک وي هې جمله جوړوالی نه شي ، غير اختياري کار ترې وشي ، پدې ورځو کې به ډېر جنگ او لانجې کوي ، د هغې له اخلاقو څخه به په دې ورځو کې هر څوک شکايت کوي ، حتی د هغې اولاد هم.

ډاکټر (وینزج) د خپلو مشاهداتو په رڼا کې لیکي : کله چې د بښځې له پلوه محکمې ته کوم شکایت کېږي نو ودې گوري بښايي چې هغه د حیض په وخت کې وي ، ځکه چې په دې موده کې د هغې اعصاب کار نه ورکوي ، او دحمل په موده کې هم څو میاشتي کله ناروغه وي او کله روغه او د ولادت څخه وروسته (نفاس کې) هم د بښځې هغه حالت وي کوم چې په حیض کې وي .

ډاکټر (هیولاک ایلس اوبرت مول) لیکي : بښځه باید د حمل په وروستی میاشت کې نه دکور کار وکړي او نه د دفتر همدارنگه د نارینه اندامونه کلک او غښتلي وي پلنې او پراخه اوږې لري ، وره او تنگه گڼده یې وي ، د بدن شحمیات (وازدې) یې په مناسب ډول په بدن کې وپشل شوې دي ، ربره او بریتونه یې راشي اواز یې غټ او غلیض وي ، م مگر بښځه نرمه او گرده وي ....

ډاکټر شفیق عبدالملک لیکي :

بښځه بښکلي بڼه لري ، تیونه یې په مناسب ځای کې دي چې د کوچني د تغذي لپاره مناسب او بښايست او بښکلا کې زیاتوالی راولي ، گرده بیه غوره کړي عورت یې په مناسب ځای کې دی چې کوروالی ، حمل او تناسل ته بڼه برابر دی او څنگه چې د بښکلا غوښتنه ده هماغسې یې اواز نرم دی.

د نر او بښځې ترمنځه د غړو په اړوند نولس (۱۹) توپیره دي ، د نارینه ماغزه د بښځو له ماغزو سره توپیر لري ، پدې هکله یو عالم چې په کال کې یې د نوبل جایزه واخېستله ډیهره څېړنه کېږهده یهو تهه یهې نارینه ماغزه اوبل ته یې بښځینه ماغزه نوم ورکړی دی .

الله ج انسان ته څنگه چې د بښکلا غوښتنه ده بښايسته بڼه ورکړه ، څه چې نارینه په بښکلا کې ډېرښت راولي هغه یې نارینه ته ورکړل ، او کوم څه چې د بښځې په بښکلا کې ډېرښت راولي هغه یې بښځې ته ورکړل .

فرمایي : (لقد خلقنا الانسان فی احسن التقوم)

ژباړه : په تحقیق سره مو پیدا کړی دی انسان په بڼه اندازه سره (همدارنگه د وزن له نظره نارینه دروند او د اورد قامت خاوند دی د نر هډوکي کلک او غښتلي دي بښځه د نر په پرتله ژر لویږي بدن یې ژر وده کوي د بښځې بدن د نر په انډول د وازدې د ذخیره کولو ډېر قابلیت لري ، په نارینه کې وازده په سلو کې اتل (۱۸٪) او په بښځو کې (۲۸) ده .

علي القاضي وايي چې : د هر انسان په بدن کې ۶۰ ميلیونه سوري دي مگر که په مايکروسکوب کې ځير شئ پېژندل يې شئ چې دا د نارينه د بدن سوري دي او دا د بښځې .

ب: سيکلوزيکي توپيرونه

د عين الشمس پوهنتون کې د علم الفس (اروا پېژندنې) استاد دکتور سيد فواد البهي ليکي : انجلۍ د خپل عمر د مراقبت تر دورې له هلک ځينې هونبنياره او ځيرکه وي م له مراقبت څخه تر بلوغ هلک هونبنيار وي او وروسته بيا دواړه برابر وي .

دوه غربي پوهان د هلکانو او انجونو ترمنځ د ازموينې د نتيجې تر کتلو وروسته وايي چې دا دواړه ډلې په نمره کې سره برابرې دي .

په هر حال د نر او بښځې ترمنځ توپيرونه علماوو روښانه کړيدي ، لکه د بښځې عاطفه : نرم طبيعت ، د اسرارو (پټو) نه ساتنه ژر تر اغېزې لاندې راتلل په وړه خبره خفگان او خوشحالي بښځې په ستاينه او غندنه کې تر هر چا مخکې ، په مدح او ثنا کې پياوړې دي ، بې له کوم دليل او پلټنې څخه چې څه واري نو هغه مني صبر او تحمل نه لري .

ج: فزيولوژيکي توپيرونه

د نارينه اواز سخت ، غټ او غليظ دی او د بښځې اواز نرم او لنډ دی ، د غدو او زړه ناروغي په بښځو کې ډېره وي ، ډاکټران وايي چې : د دې لامل حمل ، حيض ، نفاس (والدت) او رضاعت (تي ورکول) دي .

دا و د بښځې او نارينه و ترمنځ مهم توپيرونه چې فطرت په نر او بښځه کې پيدا کړي دي .

ماخذونه :

انيس ويب پاڼه بڼځه او ټولنه

افغانه بڼځه ! مدرنيت ، اسلام او عنعنه ۲۰ - ۲۱ صفحي

نهم څيرکي

ناوړه دودونه:

ولور :

ولور د لوړ قيمت مانا ورکوي او کوم شرعي جواز هم نه لري .

په ټولو ځايونو کې ولور يو شان نه وي ، په مشرقي ولايتونو کې له نيکمرغه ولور د نشت سره برابر دی ، که ولور واخلي هم ډېر لږه اندازه هغه هم د جلی په جهيز کې مصرفيږي . اما په جنوبي ولايتونو کې ولور ډير زيات دی .

يوه وجه خو يې دا ده که په لور لږ ولور واخلي نو خلک جلی ته پېغور ورکوي چې ته خو بې ارزښته وي او پلار دي مفته ورکړي .

دوهمه وجه داده چې پلار يې ځکه ډير ولور اخلي چې د ولور په پيسو زوی ته واده وکړي او يا هم په کوم کار شروع کړي .

معمولاً د لور ولور په ورکولو سره پلار خپله لور سپين ږيري اويا معيوب ته هم ورکوي .

د اسلام نه مخکې د جاهليت په زمانه کې به بڼځي خرڅېدلې هر چابې چې کومه بڼځه خوبڼه شوه نو د هغې قيمت به يې ادا کړ او هغه بڼځه به يې کور ته بوتله ، ددې بڼځې ټول واک به هغې سړي سره وه .

پايښي :

په ډير ولور اخستلو سره د بڼځې معنوي او مادي ارزښت له منځه ځي .

له خپلو ډېرو حقوقو څخه محروميږي .

ډير هغه ځوانان چې لور ولور تاوان نلري ، مجبور يږي چې خپل نفسي خواهشات له ناروا اړيکو پوره کړي .

ډېرې پېغلي د لور ولور له کبله کلونه کلونه د پلار په کور کې ناستي وي .

زما په نظر ډير ولور د ټولني وروسته والی او ناپوهي ده . افغانه بښځه! مدرنيت، اسلام او عنعنه (۸۶-۸۷ صفحه)

د بدل ودونه:

کومه کورنۍ چې د واده مصرف نه لري ، نو هغه کورنۍ د بدل واده ته زړه بښه کوي . د بدل ډوډ داسې دی چې مقابل لوري وايي ته دې خپله لور زما زوی ته راکړه او زه به مي خپله لور ستا زوی ته درکړم.

پايلي:

که کوم طرف په خپلې بښځې ظلم کوي ، نو هغه بل طرف يې غچ د خپلې بښځې اخلي ځکه چې هغه ددې په بدل کې تللي ده . داسې وادونه اکثره بريالي نه وي او نه په شرعيت کې جواز لري.

په بدو کې ورکول:

په بدو کې د جلی ورکول ، دا ډوډ داسې دی چې که چيرته د يو چانه څوک په قصد يا سوا کې ووژل شي نو د مړې کورنۍ ته به بد ورکوي ، هغه بد يوه يا دوه انجونې وي ، چې د مړې کور ته به يې ورکوي ، که چيري کومه کورنۍ انجونې ونلري نو بيا به بيبي ورکوي چې معمولا دا بيبي لس يا پنځ لس لکه وي.

پايلي:

کومه پيغله چې پدې بدو کې ورکول کيږي هغې سره بښه چلند نه کيږي ، البته په ځينو کورنيو کې د وخت په تيريدو سره بيا هغې سره هغسې بد چلند نه کيږي.

د هغې جلی ارمانونه د خاور سره يو شي ، او هر حقوق څخه محرومه شي . اما له نيکمرغه دغه ډوډ د پخوا په څېر عموميت نه لري ، يا داسې پېښي ډېرې نه پېښيږي او يا د خلکو شعور او نظر پراخ شوی دی .

د ملاتړ پيدا كولو په خاطر ودونه:

ځينې كورنۍ ددې لپاره چې په گلي او سيمه كې اعتبار لور او قوي ملاتړ پيدا كړي نو خپلې لوني معتبر كورنيو ته ورکوي.

ماخذونه :

افغانه بڼځه! مدرنيت، اسلام او عنعنه (۸۶، ۸۷، ۸۸ صفحي)

بڼځه، كورنۍ او ټولنه (۱۹ صفحه)

د بڼځو پر وړاندې د تاوترځوالي له منځه وړلو د قانون د تطبيق پنځم راپور (۱۸-۱۷-۱۶ صفحه)

لسم څپرکی**بڼځه او تاوتریخوالی:**

تاوتریخوالی هر هغه چلند ، حرکت او وینا ته ویل کیږي چې د لنساني لوړو ارزښتونو سره توپیره ولري او نفي کوونکي یې وگرځوي او د یو شخص د وروسته پاتې توب ، گوښه کېدل ، سرخوږي ، رواني ناروغي ، ځان وژني او د مړینې یو لامل گرځي.

د تاوتریخوالي لاملونه

دا یو بیخي تجربه شوی او عیني واقعیت دی چې پر بڼځو د تاوتریخوالي رټلي پدیده په بیلا بیلو شکلونو یانې د کورنۍ د ناوړه چلندونو هغه چې د کورنۍ یو عړي په توګه یې حقوق تر پښو لاندې او شخصیت یې تر سپکاوي لاندې راولي کله مور او پلار او نږدې خپلوانو کور ته او بهر ته له وتلو څخه مخنیوی کول ، لفظي تاوتریخوالي چې د سپکو سپورو ویلو ، رټي ، پیغور ورکونې ، کنځاوو څخه عبارت دي ، رواني او جسمي تاوتریخوالي چې وهل ټکول ، وپښتانو شکول ، د غوړنو او پوزو غوڅول ، شاقه او اجباري چارو ګمارل پکې شامل دي .

ددې هر اړخیزه تاوتریخوالو اساسي لاملونه او سببونه ډیر زیات دي چې یو شمیر یې په دې ډول ښودل کېدای شي:

- د ټولني وروسته والی
- د ناپوهی او یې سوادۍ حاکمیت
- د نرواکي
- د ناوړه عنعنو او رواجو واکمني

- د نر او بښځو له خوا د هغوی د طبیعي ، اسلامي ، او قانوني حقوقو څخه اگاهي نه درلودل
- اقتصادي کمزورتیا
- په کورنیو کې د معتصبو غړو شتون
- تر وخت د مخه یا اجباري وادونه
- د نارینه اولاد نه درلودل بښځه، کورنۍ او ټولنه (۱۹ صفحه)

د تاوتریخوالي ډولونه:

په عمومي ډول پر بښځو باندې د تاوتریخوالي شکلونو په فزیکي یا جسمي ، روحي یا رواني ، او د ټولنیز تاوتریخوالي په بڼو تطبیقېږي.

فزیکي تاوتریخوالی:

د بښځې سره بده رویه کول ، هغه وهل ټکول ، د وینستانو شوکول ، په لغتو ، څپيرو ، په لرگو وهل. راتول شوی مالومات بڼی چې تر ټولو ناوړه تاوتریخوالی ، فزیکي تاوتریخوالی دی ، او په ځانگړي ډول وهل او ټکول دي چې په بښځو باندې په بیرحمانه توگه تحمیلېږي او ځني وختونه د بښځو د مړینې سبب هم گرځي .

جنسي تاوتریخوالی

جنسي تاوتریخوالی په مختلفو ډولونو لکه ناروا جنسي اړیکې ، توهین او بي حرمته جنسي اړیکې ، په زوره عفت پلورلو ته مجبوره کول ، په زوره د جنین غورځول او نورو ډولونو پېښېږي.

سر بیره په دې ، جنسي تیرې یوازې د مستقیم جراحاتو یا ټپیکېدو سبب نه کیږي بلکې د رواني زیانونو لکه په ایډز اخته کیدل ، په ناخوبه یا پ زور امیدواره کېدل ، همدارنگه جنسي تاوتریخوالی د بښځو پر عزت ، حرمت ، او شان باندې ناوړه اغیزه کوي.

ژبني او اروايي تاوتریخوالی

يو بل تيت شوی تاتريخوالی دی چې د بښځو په وړاندې تر سره کيږي چې لا هغه ته د تاتريخوالي په سترگه نه کتل کيږي ، دا ډول تاتريخوالی د بښځو پر اروا باندې منفي اغيز بښدي.

د روانې تاوتریخوالي ډولونه :گواښېدل قاريدل ،بد چلند کول بدي ردي ويل ، کنځل ، سپکاوی او د نورو په مخکې سپکول.

ټولنيز تاتريخوالی

د بښوونځي او روغتيايي مرکز ته له ټک څخه مخنيو ، د پلار کور ته د ټک څخه منع کول ، د بښوونځي په لار کې د يو شمير بد اخلاقو کسانو له خوا تعقيبېدل او اشارې کول ، د شاگردانو او بښوونکو خوا د وجود د يوې برخې لگول.

پايلي

بښځې په لومړي سر کې گوبڼه بيږي کيږي ، د ټولني سره ناستي ولاړې بيږي ، د بښوونځي له تگه د ډډي کولو له تحصيله محروميږي او روغتيايي مرکزونو ته د نه مراجعې له کبله روغتيايي حالت زيانمنېږي.

کورنی تاوتریخوالی او پر دماغو يې اغيزې :

له بښځو سره د تاوتریخوالي کړنې د بښځو پر روغتيا ، حرمت ، ټولنيز موقف ، د ژوندانه پر وضیعت او هوساينې ناوړه اغيزې لري .

سربيره پردې تاوتریخوالی د هغوی د ودې او پرمختگ حنډ شوی او د هغوی د گوبڼې توب سبب گرځي .

دا تاوتریخوالی رنگه رنگ ستونزې منځ ته راوړي لکه له کوره تښتېدل ، بي برخه ليک او جلا والی ، ټپي کېدل ، معلولیت ، په ځان وژني لاس پورې کول ، او د مړينې سبب يې کيږي .

ماخذونه :

بڼځه، کورنۍ او ټولنه (۹۱ صفحه)

يولسم څپرکي

د کور دېوالونه دچا لپاره ؟

ځښې خلک وايي چې بښځه يا په کور ده يا په گور ، بښځه بايد هېڅکله هم له کوره څخه ونه وځي دوی وايي چې بښځه بايد د کور په څلورو دېوالونو کې ژوند وکړي ، په دې پراخه نړۍ کې د بښځې په برخه همدا د څلور دېوالونو محوطه ده او بښځه بايد د کور د څلورو دېوالونو په محوطه کې ژوند وکړي .

بايد وويل شي چې دا يوازې تش يو نظر نه دی بلکې ډېرې ژورې ريښې هم لري او په اکثرو ځايونو او په ځانگړی ډول په پښتو قبایلي او اطرافي سيمو کې ورباندې ډېر کلک عمل کېږي تر دې چې که بښځه سخته ناروغه نه شي يا بله کومه سخته اړتيا پيدا نشي نو په کلونو کلونو هم له کور څخه بهر نړۍ نشي ليدلی او دوی داکار اسلام ته منسوبوي او دليل هم دسوره احزاب دا ايت نيسي : (وقرن فی بيوتکن .)

(ژباړه :) او قرار ونيسی په خپلو کوروکې (د بښځه يا په کور ده يا په گور ، تصور اسلامي نه دی .

اسلام بښځو ته اجازه کړې ده چې په ټولنيز ژوند کې گډون وکړي خپله هره شرعي اړتيا په پوره اطمینان او ډاډ سره پوره کړي ، بهر ته لاړې شي ، په لمانځه ، غم او بڼادۍ کې گډون وکړي . خو دا هرڅه د اړتيا تر حده . له اړتيا پرته بښځه پخپل کور کې درنه بڼکاري .

په کورکې د بښځو بند ساتل او په څلورو دېوالونو کې ايسارول غټه جزا ده او دا جزا پاکې مسلماني بي بي ته نه ، بلکې بد کارې او مجرمې بښځې ته په کار ده تاسې وگورئ کله چې د زنا کار سړي او زنا کارې بښځې لپاره د جزا وروستي احکام نازل شوي نه و ، او الله ج د حکمت له مخې هر کار په تدريجي ډول منع کاوه ، نو د کور په څلو دېوالونو کې د بڼدولو سزا يې د زنا کارې بښځې لپاره ټاکلې وه او دا د زنا کارې بښځې سزا وه م فرمايي :

(واللاتي ياتين الفاحشة من نساء كم فاستشهدو واعليهن اربعة منكم فان شهدوا فامسكوهن في البيوت حتى يتوفهن الموت او يجعل الله سيلا)

ژباړه : (او ستاسې هغه بڼځې چې زناکوي نو شاهدان وغواړئ پر دوی څلور تنه له تاسې نه نو که شاهدي وويله دوی نو بندي کړئ تاسې دا بڼځې په کور کې تر هغې پورې چې مړې شي يا وگوځوي الله دوی لره کومه لاره .)

نو د کور په څلورو ديوالونو کې بندول د زناکارې بڼځې سزا وه چې بيا وروسته ورته الله ج لاره پيدا کړله او د زنا د حد احکام راغلل نو کوم منطق به دا ومنې چې الله ج بيا دا سزا پاکي ، شريفې د وقار او درناوي خاوندې بڼځې ته ورکړي ؟ بڼځه او اسلام (۶۴-۶۳ صفحه)

مونږ په کومه پېړۍ کې اوسېږو :

مونږ افغانان ډير ښه مسلمانان يو ، هر ډول تکليف چې پېدا شي طبي وي او رواني موږ ملا ته ځو .

ډاکټر نورالله درمان وايي ماته يوه بڼځه راغله فشار يې چگ وو ، ما ورته سهار دوا ورکړه او ورته مي وويل چې مالگه او تورش شيان به نه خوري ، په خواړو کې به هم يو ځيز بي مالگي خوري .

ماښام يې زامنو راوسته حالت يې ډير خراب و ، فشار مي ورته وکتلو د پرون پرتله فشار يې ډېر جگ شوی و ، درملنه مي وکړه فشار يې لږ ښه شو ، ما پې زوی ته وويل چې سهار خو ډير فشار جگ نه و ، او دوا مي هم ورکړې وه څنگه جگ شو.

يو زوی راته وويل چې سهار ملا ته تللي وه ملا ورته مالگه دم کړې ده او ورته يې ويلي دي چې درې وخته به دا مالگه خوري . داسې پنځه دقيقې وروسته بڼځه په حال شوه ما ورته وويل ترورې مالگه نه خوري .

زمونږ په کلي کې د يو نفر په ميده کې يوه دانه وه ، ډاکټر ته يې وښوده ډاکټر ورته وويل چې دا عملايت کوو که چېرې پېدا نه شوه خو ښه ده او که چېرې بيا پېدا شوه نو بيا دا سرطان دی .

کورواله يې وويل دا ډاکټر نه پوهيږي مونږه يې غزني ته ورو يو ښه زيارت دی هلته ښه کيږي ، غزني ته لار په زيارتو ډېر وگرځېدل يو څه وخت بعد بڼځه مړه شوه .

د ملا رسول لنډی د کبسي نه خو به ټول خبر ياست ضرورت نشته چې دلته يي ذکر وکړم .
د دې ټولو وجه ناپوهي ده ، که زمونږه بښځو پوهه لرلی نو داسې د خلاصو ملايانو به
زمونږ د بښځو د عزت سره لويې نه کولې .

زه ټول ملايان نه يادوم ، مونږ الحمدالله ډير ښه ښه ملايان لرو ، خو دا بعضي بي دينه ملايان چې دين
صرف پېسي دي د ټولو ملايانو نامه بده وي .

ماخذونه

کتاب: جنسي لارښود او لوڅ رازونه ، لیکونکی : تاج الدین عاجز زاوه وال کال ۲۰۰۳

تعلیم الاسلام ویب ویب پاڼه/لیکنه: علی الله متوکل الرحمن

مولوي فضل الرحمن حنفي

Lomritob ویب پاڼه/ژباړه او راټولونه: عطا محمد میاخیل

کتاب: بڼځه او اسلام لیکونکی: الحاج قاضي محمد حسن حقیر کال ۱۳۹۳

زیتون مجله پنځلسم کال اوولسمه گڼه لیکنه: افتخار احمد همدرد

کتاب: د بڼځو د حقوقو څخه دفاع په قران او سنت کې/ لیکونکی: الحافظ مولوي شایق احمد همیم کاکړ

کال ۱۳۸۶

www.wikipedia.com/women-right-in-afghanistan

د افغانستان اساسي قانون کال ۱۳۸۲

بڼځه په تېرو لس کلونو کې ماخذ پاتې دی

انسی ویب پاڼه/ بڼځه او ټولنه

تاند ویب پاڼه / لیکنه: فرهاد زهیر/د نجونو تعلیم

د بڼځو د زده کړې پر وړاندې ستونزې ماخذ پاتې دی

د کلید راډیو ویب پاڼه / بڼځه او سیاست

روهی ویب پاڼه/ لیکنه:ملکه هاشمي

نن ټکی اسيا/ليکوال: عبد الصمد/د بڼځو حقوق څو تر بڼپو لاندی

خبريال/افغانه نجلۍ ، ټولنه او د هغې له ستونزو نه ډک ژوند

نن ټکی اسيا / بڼځه په پښتني ټولنه کې

تاند/ د امیدوارو مېرمنو سره باید څنگه چلند وشي / رفیع الله ستانکزی

د بڼځو چارو وزارت/د بڼځو پر وړاندې د تاوتریخوالي له منځه وړلو د قانون د تطبیق پنځم راپور کال

۱۳۹۵

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**